Ազգ
AZG
armenian newspaper

Մայիս 13
1992
Չորեքշաբթի

Եռօրեայ թերթ
Բ տարի, թիւ 36 (128)
գինը 95 կ.

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 SULASU

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՆ ԱՆՀԱՆԳԻՍՏ

Մարաղայում, Իջեւանում, Տաւուշում եւ Արծվաբերդում նոր զոհեր եւ վիրավորներ

Կազիեւը շրջում է սահմաններում

Ինչպես «ԻՖ»-ին հաղորդեցին Լաչինի ՆԳ շրջանային բաժնում, մայիսի 12-ին հայկական ուժերը շարունակում էին հարձակվել քաղաքի վրա: Երեւանի աղբյուրները հերքել են այդ հաղորդագրությունները: Լաչինի պաշտպանության ղեկավարությունն իր վրա է վերցրել մայիսի 11-ին քաղաք ժամանած Ադրբեջանի ներքին գործերի նախարար Թահիր Ալիեւը:

Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունում հաղորդեցին, որ մարտեր են տեղի ունենում Լաչինի, Ղուբաթլիի եւ Զանգելանի շրջանները ներխուժած հայկական կազմավորումների դեմ: Նախորդ օրը եւ երեկ հրետակոծվել են Աղդամի, Ղազախի, Թովուզի եւ Աղստաֆայի շրջանները: Զոհվել են 3 ադրբեջանցի, չորսը վիրավորվել: Պաշտպանության նախարարությունում պնդում են, որ հայերը կրկին օգտագործել են քիմիական զենք, այս անգամ մայիսի 11-ին Աղդամ քաղաքի հրետակոծման ժամանակ:

Պատասխանելով «ԻՖ»-ի թղթակցի հարցին, թե որտե՞ղ է գտնըվում Ադրբեջանի պաշտպանության նախարար Ռահիմ Կազիեւը, ռազմական գերատեսչության պատասխանատու աշխատակիցը հաղորդեց, որ նախարարը այցելում է Ղարաբաղի հետ սահմանակից Աղդամի, Ֆիզուլիի եւ Ջեբրայիլի շրջանները: Նա ղեկավարում է այդ շրջանների բնակավայրերի պաշտպանությունը: Ինչպես հաղորդեց ինքը Ռ. Կազիեւը, մայիսի 12-ին այդ շրջանների հրետակոծումը շարունակվում է:

Հայկական աղբյուրները հաղորդեցին, թե մայիսի 11-ին ադրբեջանցիները գրավել են Մարտակերտի շրջանի Մարաղա գյուղը: Զոհվել են 7 հայ, կան շատ վիրավորներ: Նույն օրը ադրբեջանցիները դուրս են շպրտվել գյուղից:

Ուժգին հարձակումներ

Արարատ. Ամբողջ սահմանի երկայնքով Նախիջեւանի կողմից ձկասվում են զինվորական ուժի մեծ կուտակումներ: Տեղեկություններ կան, որ ադրբեջանական կողմը համալրվում է նաեւ Բաքվից եւ Գյանջայից: Հակառակորդը նպաստավոր դիրքեր է զբաղեցնում: Շրջանի իշխանությունները ստիպված են եղել սահմանամերձ գյուղերի խաղաղ բնակչությանը էվակուացնել: Ամբողջովին խափանվել են գարնանային գյուղատնտեսական աշխատանքները: Իրավիճակը խիստ լարված է:

Իջեւան. Շարունակվում են մարտերն ամբողջ սահմանի երկայնքով: Երեկվա մարտերի ընթացքում 4 հոգի զոհվել են, 2-ը վիրավորվել:

Տաւուշ. Իրավիճակն ավելի է սրվել: Մայիսի 12-ին ժամը 12:00-ից ադրբեջանական զինված ուժերն իրենց ունեցած բոլոր զինատեսակներից հրետակոծության են ենթարկում շրջանի բոլոր բնակավայրերը, բացառությամբ Նավուր գյուղի: «Գըրադ» է տեղակայված Այգեձորին սահմանակից մի սարի վրա, որից անվերջ նշանառությամբ հրետակոծվում է Արծվաբերդը:

Կա 2 զոհ, 7 ծանր վիրավոր, որոնք գտնվում են հիվանդանոցում: Արծվաբերդում զոհվել է 34-ամյա 5 երեխաների հայր Մհեր Չոբանյանը:

Թովուզում տան վրա ընկած արկից զոհվել է 43-ամյա Վարսիկ Արզումանյանը: Պառավաքար, Այգեպար, Արծվաբերդ գյուղերում չի գործում հեռախոսակապը:

Շրջանի իշխանությունները գյուղերի ՀԷԿ-երի անխափան աշխատանքի համար խնդրում են շտապ հասկացնել մինչեւ 10 փոքր հզորության շարժական էլեկտրակայաններ: Վճարումը երաշխավորում են:

Գոհարի, Եղեգնաձորի, Վայքի, Սիսիանի, Մեղրու, Վարդենիսի, Կարմիրի, Կապանի շրջաններում հարաբերական խաղաղություն է:

Նոյեմբերյանի հետ հեռախոսակապը խափանված է: ■

Երեկ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը քննարկեց Հայաստանի եւ Թուրքիայի դիմումները

Լեռնային Ղարաբաղում հակամարտության կտրուկ սրման կապակցությամբ Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը մայիսի 9-ին նամակով դիմել է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդին արտահերթ նիստ հրավիրելու համար:

Մայիսի 11-ին Հայաստանի նախագահի նամակը հանձնվել է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի նախագահ Պիտեր Հոհեն Ֆելներին: Նամակում Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդին կոչ է արել «Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետություն ուղարկել խաղաղարար ուժեր եւ այլ միջոցներ ձեռնարկել պարտադրելու Ադրբեջանին վերացնել տնտեսական շրջափակումը, հաստատել խաղաղություն եւ անվտանգություն, ինչպես նաեւ պաշտպանել մարդու տարրական իրավունքները:

Միջազգային խաղաղարար ուժերի ներկայությունն անհրաժեշտ է, որպեսզի ԼՂՀ բնակչությունը հավատա հրադադարներին եւ ապահովվի խաղաղության մեսակյան գործընթացն ու երաշխավորվեն մարդու իրավունքները»: «Մենք համոզված ենք, որ առանց միջազգային երաշխիքների, որոնք կարող են ապահովել ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերը, հակամարտության սրումը շարունակվելու է՝ վտանգի ենթարկելով շրջանի եւ աշխարհի անվտանգությունը», իր նամակում նշել է նախագահը:

Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը նշել է նաեւ, որ Հայաստանը ԼՂՀ-ի եւ Ադրբեջանի միջեւ հակամարտության մաս չկազմելով հանդերձ, բազմիցս Ադրբեջանի կողմից սահմանային հարձակումների եւ անօրինական շրջափակումների է ենթարկվել:

Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը կոչ է արել Անվտանգության խորհրդին «միջոցներ ձեռնարկել, որպեսզի ՄԱԿ-ի անդամ պետությունները ըստ ՄԱԿ-ի կանոնադրության հարգեն իրենց ստանձնած պարտավորությունները եւ ձեռնպահ մնան շրջանում որեւէ միջամտությունից»:

Մայիսի 9-ին ՄԱԿ-ում Թուրքիայի մշտական ներկայացուցիչ Մուստաֆա Ակշընը իր հերթին Անվտանգության խորհրդի նախագահին ուղղված նամակում նշել է, թե «Թուրքիան թույլ չի տա ուժի միջոցով ադրբեջանական տարածքի զավթումը», միեւնույն ժամանակ նշելով, որ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը պետք է կարգավորել խաղաղ ճանապարհով:

Դեսպան Ակշընը նշել է նաեւ, որ Թուրքիան «գիտակցում է շրջանում խաղաղության եւ անվտանգության պահպանման իր պատասխանատվությունը» եւ կոչ արել Անվտանգության խորհրդին իրագործել «Ադրբեջանական տարածքից հայկական զինյալ տարրերի անմիջական տեղափոխումը»:

Դեսպանը պահանջել է նաեւ, որ Անվտանգության խորհուրդը շրջան ուղարկի մի փաստահավաք բանագնացություն:

Մայիսի 11-ին Հայաստանի արտաքին գործերի նախարարությունը նույնպես դիմել է ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդին՝ կոչ անելով անհապաղ հրավիրել արտակարգ նիստ եւ քննարկել ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերը Ղարաբաղ ուղարկելու հարցը:

Երեկ ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդը քննարկեց Հայաստանի եւ Թուրքիայի դիմումները:

Թուրքիան չի միջամտի հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտին

Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելը բացառեց այն հնարավորությունը, որ թուրքական բանակը կմիջամտի հայ-ադրբեջանական կոնֆլիկտին Ադրբեջանի կողմից: Նա դատապարտեց հայկական կազմավորումների գործողությունները Լեռնային Ղարաբաղում, նշելով, որ «ոչ մի հարց չի կարելի լուծել ուժային մեթոդներով»: Սուլեյման Դեմիրելն ընդգծեց, որ «Ադրբեջանի խորհրդարանի ղեկավարները խնդրել են Թուրքիային չմիջամտել Լեռնային Ղարաբաղի իրադարձություններին»: ■

Բելառուսն ինքն է ձգձգում Մինսկի խորհրդաժողովը

Ինչպես հայտնի է, օրերս Լեռնային Ղարաբաղի հարցերով Մինսկում կայանալիք համաժողովի նախագահ Մարիո Ռաֆաելլին հանդես է եկել այն հետաձգելու առաջարկությամբ: Համաժողովը նախատեսվում էր անցկացնել մայիսին: Այժմ նշանակված է նոր ժամկետ՝ հունիսի կեսերին: Ռուսաստանի արտգործնախարարության իրազեկ աղբյուրների տվյալներով, հետաձգման պատճառը պայմանավորված է առաջին հերթին «տեխնիկական նկատառումներով»: Մինսկում դեռ պատրաստ չեն համաժողովի անցկացմանը: Սակայն, Ռուսաստանի արտգործնախարարության աշխատակցի կարծիքով, Լեռնային Ղարաբաղում վերջին օրերի ընթացքում տեղի ունեցող իրադարձությունները նույնպես իրենց դերն են խաղացել ԵԱՀԽ-ի համաժողովի հետաձգման գործում: ■

Թեհրանի համաձայնագիրը ուժի մեջ է

Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը համաձայն չէ, թե Ադրբեջանի հետ Թեհրանում ձեռք բերած համաձայնագիրը կորցրել է իր իրավական ուժը Շուշիի գրավումից հետո: «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցի ժամանակ, արտահայտելով նախագահի տեսակետը, նախագահի մամլո ծառայության պետ Ա. Տեր Անդրեասյանը ընդգծեց, որ փաստաթղթում չի նշվում, թե զինադադարի մասին պայմանավորվածությունը ուժի մեջ է մտնում համաձայնագիրը ստորագրելուց անմիջապես հետո: Այդ մասին միայն լուրեր են տարածել զանգվածային լրատվության որոշ միջոցներ: Իսկ Ադրբեջանը հայտարարեց, որ Շուշիի դեպքերից հետո Թեհրանի պայմանագիրը կորցրել է իր իմաստը: ■

Ավարտվեց եկեղեցական խորհրդաժողովը

Գարեգին Բ կաթողիկոսը Էջմիածին է ժամանում այսօր

Երեկ, մայիսի 12-ին ավարտվեց Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հրամանագրով հիմնադրված «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի առիթով Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնում հավաքված խորհրդակցական ժողովը, որին նախագահում էր Ամենայն Հայոց Վազգեն Ա Կաթողիկոսը: Ժողովին չկարողացավ իր մասնակցությունը բերել անհրաժեշտ վիրահատության ենթարկված Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Բ Կաթողիկոսը: *(Հակառակ սրան, երեկ ՀՀ նախագահի մամուլի ծառայություն-Արմենպրեսը հաղորդում էին, որ Գարեգին կաթողիկոսը ոչ միայն ժամանել է Հայաստան, այլեւ նույնիսկ մնացել նախագահ Տեր-Պետրոսյանի հետ կայացած հանդիպմանը: Մեր ստացած տեղեկությունների համաձայն, Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսը ժամանելու է այսօր, «բժիշկների անհրաժեշտ թույլտվությունից» հետո, Ամենայն Հայոց Հայրապետի հետ մասնակցելու «Հայաստան» հիմնադրամի հոգաբարձական ժողովին.- խմբ.)*: Երեկ Գերագույն խորհրդի շենքում հանդիպում տեղի ունեցավ հանրապետության նախագահի հետ: Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետը եւս մեկ անգամ հաստատեց հայ եկեղեցու վճռական պատրաստակամությունը ամբողջական նվիրումով սատար կանգնելու «Հայաստան» հիմնադրամի ստեղծմանը: Պրն. նախագահը շնորհակալություն հայտնեց եկեղեցու բարձրաստիճան ներկայացուցիչներին՝ համոզում հայտնելով, որ պետություն-եկեղեցի համագործակցությամբ հայ ժողովուրդը հաստատակամ քայլերով կհաղթահարի դժվարությունները եւ ամուր հիմքեր կստեղծի վաղվա հզոր Հայաստանի համար:

Շնորհակալական խոսքով հանդես եկավ նաեւ փոխնախագահ, վարչապետ Գագիկ Հարությունյանը, տեղեկացնելով, որ մայիսի 14-ին կհրավիրվի «Հայաստան» հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անդրանիկ նիստը, որտեղ որոշակի հստակեցում կմտցվի գործունեության կոնկրետ մեխանիզմների հարցում:

Վերջում նախագահ Տեր-Պետրոսյանը «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի ոսկե պատվոտին տրամադրեց օրերս բեհրանահայության անունից իրեն ընծայված ադամանդակուռ շքանշանով Հայաստանի Հանրապետության ոսկե զինանշանը: ■

Թուրքիա-Հայաստան հարաբերությունները անընդհատ փոփոխվում են

Թուրքիայից ստացած տեղեկությունների համաձայն, թուրքական արտգործնախարարությունն անհանգստացած Իրան-Հայաստան փոխհարաբերությունների զարգացումից, ցանկություն էր հայտնել անհապաղ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատել Հայաստանի հետ: Թուրքական*Show TV հեռուստակայանի քաղաքական մեկնաբանը՝ մեր թղթակից Րաֆֆի Հերմոն Արախին տեղեկացրել էր նաեւ, թե թուրքական կողմը պատրաստվում էր ամենակարճ ժամանակամիջոցում բացել Ալիջան-Մարգարա սահմանային դուռը: Մեկնաբանը ավելացրեց նաեւ, թե Թուրքիան ցանկանում է նախքան Հայաստանի նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանի Թուրքիա կատարելիք այցը վերջնականապես լուծել դիվանագիտական հարաբերությունների եւ սահմանային կետի հարցը: Մայիսի 12-ին մեր ստացած տեղեկությունների համաձայն, Թուրքիայի արտգործնախարարությունը փոխել է իր դիրքորոշումը: Show TV-ի թղթակիցը հայտնեց, թե դա անմիջականորեն կապված է Ղարաբաղի վերջին իրադարձությունների հետ: Տեղեկության մեջ նշվում է, թե *«Թուրքիան կորցրել է հայերի հանդեպ ունեցած բոլոր հույսերը, երբ հայ գրոհայինները վերցրել են Շուշին»*: ■

Հայաստանի պատվիրակությունը մեկնեց Հելսինկի

Երեկ Հայաստանի Հանրապետության պատվիրակությունը, որի կազմում են արտգործնախարարության Եվրոպայի բաժնի պատասխանատու Քրիստիան Տեր-Ստեփանյանը եւ Գերագույն խորհրդի պատգամավոր Խոսրով Հարությունյանը, մեկնեց Հելսինկի՝ մասնակցելու ԵԱՀԽ ավագ պաշտոնյաների հերթական նիստին: Ըստ նախնական ծրագրի, նիստի քննարկումների ժամանակ կճշտվեն Լեռնային Ղարաբաղի հարցին նվիրված Մինսկի խորհրդաժողովի անցկացման օրը, դիտորդների ուղարկման ձեւերը, նրանց կազմը, տեղաբաշխման վայրը, ինչպես նաեւ բանագնացության ղեկավարի անձը: Նիստի մասնակիցները կընդունեն նաեւ հուշագիր, որը կհանձնվի շրջան մեկնող բանագնացներին: Ինչ վերաբերում է Մինսկի խորհրդաժողովին, ապա այն կարող է տեղի չունենալ, որովհետեւ ադրբեջանական կողմը, ըստ որոշ խոսակցությունների, պատրաստվում է չմասնակցել: ■

digitised by A.R.A.R.@

Շուշիի գրավումը կարեւորագույն հաղթաթուղթ է

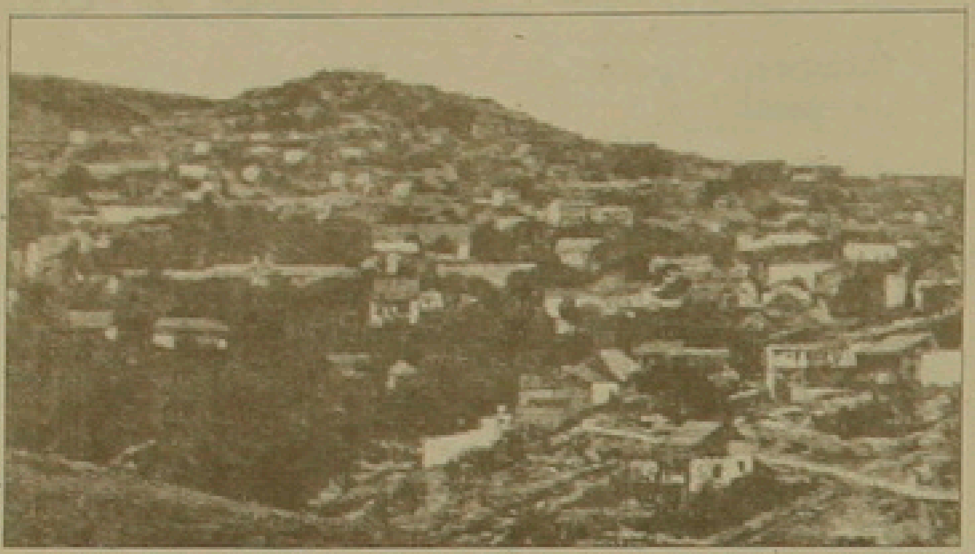

Երկու հարյուրամյակ առաջ սարջալը ցեղից Փանահ անունով մեկը, օգտագործելով մելիքների տարաձայնությունները, մտավ Շուշի եւ բնավորվեց: Եւ չնայած քաղաքը մինչեւ 1920 թվականը մնում էր հայկական, Փանահը խոր արմատներ էր ձգել ու հիդրայի պես ճյուղավորվել: Շուշին հայկական էր, ռուսահպատակ եւ Փանահի ժառանգների կողմից կառավարվող: Եւ ռուսական բանակի հայ գեներալները մնում էին պարզապես ռուսական բանակի գեներալներ. խաները նրանցից ստանում էին հրամայելու եւ Ղարաբաղի հողը առուծախելու արտոնություն:

Շուշին վերջնականապես հայաթափվեց 1988 թվականին, երբ մոտ 3 հազար հայեր ձեռքն ընկածը մի շալի մեջ փաթաթած ու շալակներն առած, հետ նայելով իջան Ստեփանակերտ ու տեղավորվեցին «Ղարաբաղ» հյուրանոցի տխուր սենյակներում, հետո՝ նկուղում:

Երկու հարյուր տարի, մեր կորցրած քաղաքների ու գյուղերի պես, արյունածոր վերք էր Շուշին, մեր պարտությունների վկան, մեր անզորության խորհրդանիշը:

Մայիսի 9-ին Շուշիի ազատագրումով պատասխան է տրվում մի շարք հարցերի: Նախ այն, որ արդեն ավելի մեծ վստահությամբ կարելի է ասել, թե Ղարաբաղում կարճ ժամանակում ստեղծվել է մարտունակ, տակտիկապես կազմակերպված, կարգապահ բանակ, որն ընդունակ է ոչ միայն պաշտպանության, այլեւ հստակ հարձակողական գործողությունների: Հայ զինվորին հատուկ քաջությունը, որ ավելի ծառայել է օտար բանակներին կամ ներսում տարել է միայն պարտիզական հաղթանակներ (բացառյալ 1918–20 թթ.), այսօր ուղղված է զուտ ազգային նպատակների: Արցախյան (հայկական) բանակի ներկա վիճակը փշրում է շատ ու շատ նախապաշարումներ, մեր ժողովրդին հատուկ խեղճության բարդույթը, վստահություն ներշնչում սեփական կարողությունների հանդեպ եւ վերահաստատում այն հին ճշմարտությունը (մեզ՝ մինչ այժմ անհասու), թե հայրենիք ստեղծելու կամ պահելու միակ ձեւը դա է:

Շուշիի առումը հիմնահատակ կործանում է Ադրբեջանի գերազանցության միֆը եւ այդ առումով խախտում նրա միջազգային հեղինակությունը (ուժեղին պաշտպանելն ու աջակցելը ավելի էժան է նստում եւ ավելի ապահով է): Մի կողմ թողնելով քաղաքական խաղերի կամ ինչ-ինչ դավերի հնարավորությունն ու առկայությունը, Շուշիի գրավումը կարեւորագույն հաղթաթուղթ է արցախահայության ձեռքին՝ ինքնահաստատման եւ ճանաչվելու առումով: Քաղաքական ցնցումներն ու տեղաշարժերը Ադրբեջանում այլեւս վճռական գործոն չեն լինի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության լինել-չլինելու խնդրում: Այլ հարց է արտաքին կողմից ներխուժումը կամ շրջանում Հայաստանի Հանրապետությանը շրջապատող երկրների համախմբումը Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի դեմ, ինչը չի բացառվում, երբ մեր դիվանագիտությունը ճկուն քայլեր չձեռնարկի:

Մայիսի 9-ից հետո ստեղծվում է բոլորովին այլ իրադրություն. Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության իշխանությունները լիովին վերահսկում են հանրապետության տարածքը (բացառությամբ մի քանի գյուղերի), եւ այս առումով Ղարաբաղը կարող է գիտակցվել որպես իսկապես անկախ պետություն, որի ներսում կամ որի նկատմամբ հարեւան Ադրբեջանը ձեռնարկում է ահաբեկչական գործողություններ եւ տարածքային հավակնություններ ունի: Այս տեսակետից պետք է էլ ավելի ամրացնել Ղարաբաղի պաշտպանությունը եւ առաջին հերթին ստեղծել հակաօդային պաշտպանության հստակ գործող համակարգ, քանզի ջախջախվելով սահմանների մոտ, Ադրբեջանի բանակի Ղարաբաղ թափանցելու միակ ճանապարհը օդայինն է: Պետք է ստեղծել նաեւ հակառակ միֆը, թե ադրբեջանական բանակը կռվել չգիտի, կամ վատ է զինված (ռուսական հեռուստատեսության լրատվական ծրագրերը վերջին օրերին նույնիսկ ծաղրում են նրանց): Դա ամենեւին էլ այդպես չէ: Ուղղակի քաղաքական տարակարծություններն ու հավակնությունները թույլ չեն տալիս Ադրբեջանի բանակին դրսեւորել իր ունակությունները եւ կարողությունները: Ադրբեջանը պատերազմը ձգելու ավելի շատ հնարավորություններ ունի, մանավանդ, երբ իսլամական պետությունները աջակցեն նրան դրամով եւ մարդուժով: Վերջինս արդեն իրականանում է. Շուշիում վերցված գերիների մեջ կան նաեւ այլազգիներ:

Ռազմական գործողությունների ընթացքում հետաքրքիր էր Թուրքիայի դերը. նրա առաջին հայտարարություններում շեշտվում էր ռուս-թուրքական 1921 թվականի պայմանագրով Նախիջեւանի անվտանգության երաշխավորի դերը, ինչը Ադրբեջանում դժգոհության տեղիք տվեց: Շուշիի գրավումից հետո միայն նա դիմեց ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհուրդ՝ պահանջելով քննել վերջին իրադարձությունները, այնուհետեւ հայտարարեց, որ անտարբեր չի մնա: Իրանը միջինասիական հանրապետությունների հետ Աշխաբադում տեղի ունեցող խորհրդակցության ժամանակ դատապարտեց «նոր տարածքների նվաճումը» եւ լուրջ մտահոգություն հայտնեց: Ռուսաստանը պահպանեց հին կեցվածքը, իսկ Արեւմուտքը, ընդհանուր առմամբ, իր կաղապարներից դուրս չեկավ:

Ինչեւէ, Շուշին ազատագրված է, եւ 3 հազար շուշեցիները կարող են եւ պետք է վերադառնան իրենց տները: Ղարաբաղի թեմի առաջնորդ Պարգեւ սրբազանը սրբագործեց քաղաքը, եւ Ղարաբաղի ղեկավարները Շուշիից թարմ ծաղիկներ տարան-դրեցին Արթուր Մկրտչյանի շիրիմին:

Իսկ խաղաղությունը դեռ հեռու է, դեռ մեծ պայքար է սպասվում: Փառք բոլոր մարտիկներին՝ հին ու նոր, նահատակված ու պայքարող:

ՀԱՅԿԱԶՆ ՂԱՀՐԻՅԱՆ

Հանդիպում Լոնդոնում Հայաստանի հավատարմատարի հետ

Լոնդոնի կենտրոնում կա մի շենք, որը հայտնի է որպես Հայ տուն: Հայ երբեմնի մեծահարուստ բարերարների կողմից անգլիահայ համայնքին նվիրաբերված այդ տունն այսօր ծառայում է Հայաստանի Հանրապետության դեսպանատուն:

Օրերս Հայաստանում էր Մեծ Բրիտանիայում ՀՀ հավատարմատար Արմեն Սարգսյանը, որը Գերագույն խորհրդի արտաքին հարաբերությունների հարցերի հանձնաժողովում հաղորդում տվեց դեսպանության առաջին քայլերի, աշխատանքների եւ դժվարությունների մասին:

Առանձնապես կարեւորվեց միջխորհրդարանական կապերի ստեղծման անհրաժեշտությունը, մանավանդ, որ այդ ուղղությամբ Անգլիայի խորհրդարանում արդեն ստեղծվում է հայ-բրիտանական խորհրդարանական հանձնախումբ, բոլոր պալատների եւ կուսակցությունների ներկայացուցիչների ընդգրկմամբ:

Հարց ու պատասխանի միջոցով պարզաբանվեցին նաեւ պատգամավորներին հետաքրքրող այլ խնդիրներ կապված Մեծ Բրիտանիայի նոր կառավարության արտաքին քաղաքականության, նորացվող Եւրոպայում նրա դերի, մեր շրջանում կատարվող իրադարձությունների նկատմամբ քաղաքական եւ հասարակական շրջանակների ունեցած վերաբերմունքի հետ:

Հետաքրքրեց նաեւ այն տեղեկությունը, որ 1988 թ. երկրաշարժի կապակցությամբ անգլիացիների կողմից հավաքված շուրջ 4 միլիոն դոլլար գումար տնօրինած «Մոսկովսկի նարոդնի բանկ»-ը կասկածելի լռություն է պահպանում գումարի ճակատագրի վերաբերյալ: ■

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարությունը ուրբաթ մայիսի 15-ին, ժամը 15:00 հրավիրում է բոլոր քաղաքական կուսակցություններին, ուսանողական միությունների եւ կազմակերպությունների ներկայացուցիչներին մասնակցելու Հայաստանի բարձրագույն կրթության եւ գիտության զարգացման ազգային ծրագրի ստեղծման հետ կապված հարցերի քննարկմանը, որը տեղի կունենա Արամ Խաչատրյանի անվան մեծ համերգասրահում:

ՀՀԲԿԳ նախարարություն

Իջեւան-Տաուշ. վերադարձ գործուղումից

«Հաղթանակները դեռ պետք է պահենք»

«Երկրապահի ջոկատներին ամեն օր տաք ճաշ ենք հասցնում, աշխատում ենք ունեցած հնարավորությունները նպատակաուղղել նրանց վիճակի ամրապնդմանը», ասաց շրջխորհրդի գործկոմի նախագահ Ջեմմա Անանյանը: Տարվա ընթացքում գործկոմի միջոցների հաշվին մոտ 120 հազար ռուբլու սնունդ ենք տվել երկրապահ մարտիկներին, նաեւ յուրաքանչյուրին 1000-ական ռուբլի պարգեւատրություն»:

Եթե դեռ կես տարի առաջ շրջանի գլխավոր խնդիրներն էին համարվում երկրաշարժի հասցրած շուրջ 150 մլն. ռուբլու ավերածությունները ու Ադրբեջանից փախստականների օգնությունը, ապա այժմ պաշտպանությունը դարձել է յուրաքանչյուրի պարտքը:

«Մայրաքաղաքում լավ չեն պատկերացնում, թե ինչ է կատարվում սահմանամերձ գոտում: Գրեք, թող իմանան», ասաց Վազաշենցի Արուս մայրիկը: Իսկ իրադրությունը ճիշտ ըմբռնելու համար բավական է միայն արձանագրել. Հայաստանի սահմաններում պատերազմ է, կենաց ու մահու կռիվ:

Մնացյալը իրական կյանքն է իր ուրախություններով ու դժբախտություններով, հիասթափության վայրկյաններով, թշնամուն ոչնչացնելու վճռականությամբ:

Իջեւան, մայիսի 6

Շրջկենտրոնն ամենեւին չի նմանվում պատերազմող շրջանի մայրաքաղաքի՝ գարնան ծաղկունք ու փողոցների մաքրություն, խնամված ծաղկաթմբեր ու թթվածնաբույր օդ: Բայց դա տեւում է ընդամենը մի պահ, որովհետեւ մարդկանց սառած երեսներն ու մռայլ հայացքները հուշում են, որ պատերազմի դեմքն այլ է: Շրջխորհրդի շենքում աշխուժություն է տիրում: Գործկոմի նախագահի տեղակալ Վարուժան Ներսիսյանի սենյակում հավաքվել են շրջանի պաշտպանության խորհրդի անդամները՝ պարետը, զինկոմը, ազգային անվտանգության վարչության պետը, երկրապահ ջոկատների հրամանատարը, գյուղխորհուրդների նախագահները: Արագ որոշում են, թե ստացված վառելանյութից, սննդից ու ծխախոտից այդ օրը ում ինչքան կհասնի:

Ինչպես հանրապետության շատ շրջաններում, Իջեւանում էլ գազ չկա, շարունակվում են էլեկտրաէներգիայի հովհարաձեւ անջատումները, կանգնած է ողջ արդյունաբերությունը: Ստացվող 18-19 տոննա այրուքը մի կերպ բավարարում է օրվա պահանջները, նախկին 250 լիտրի փոխարեն արդեն շրջգործկոմին տալիս են 1 տոննա բենզին, որն ամբողջությամբ տրամադրվում է սահմանամերձ գյուղերին, շրջկենտրոնի բուժհիմնարկներին, հրշեջ ծառայությանն ու հացի գործարանին: Շրջանում ստեղծվել է պաշտպանության հիմնադրամ:

«Կառավարության վերաբերմունքը փոխվեց: Այժմ մեզ որոշ օգնություն են ցույց տալիս: Պաշտպանվածության առումով էլ այժմ ավելի լավ վիճակում ենք, քան երկու ամիս առաջ: Մի քանի օր առաջ 80 հոգի զինվորագրվել են եւ ուղարկվել Երեւան՝ հատուկ պատրաստվածություն անցնելու», ասաց տիկին Անանյանը:

«Մեր ուժերն այսօր կենտրոնացրել ենք շրջանի տաս սահմանամերձ գյուղերում: Մոտ 70 կմ երկարությամբ ձգվում է Կիրանց, Բերքաբեր, Ծաղկավան, Սեւ քար, Սարի գյուղ, Աչաջուր, Ազատամուտ, Կայան, Այգեհովիտ, Վազաշեն գյուղերի սահմանը», ասաց շրջանի ռազմական պարետ, երեսներկուամյա

Ռազմական գործողությունները շարունակվում են

Մենք այսպես ենք ասում...

Շուշին առայժմ դեռ մնում է հայկական կազմավորումների հուսալի վերահսկողության տակ, «ԻՖ»-ին հաղորդեցին Երեւանի իրազեկ աղբյուրները: Նրանք հերքեցին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության հաղորդագրությունը, թե քաղաքում մայիսի 9-ին եւ 10-ին շարունակվում էին արյունալի մարտերը եւ Շուշին ձեռքից ձեռք էր անցնում:

Երեւանում հերքեցին նաեւ ադրբեջանական աղբյուրների հաղորդագրությունները, թե հայերը հրետակոծել եւ հարձակվել են Լաչինի վրա: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը պնդել է, որ հարձակումը սկսվել է մայիսի 10-ին, Հայաստանի եւ Ղարաբաղի տարածքից: Նախարարության տվյալներով, քաղաքը ենթարկվել է ուժգին հրթիռա-հրետակոծման, կան զոհեր, այդ թվում՝ կանայք, երեխաներ եւ ծերեր:

Մինչդեռ, ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի մամուլի կենտրոնում հաղորդեցին, որ մայիսի 10-ին ադրբեջանցիները զրահատեխնիկայի աջակցությամբ հարձակում են ձեռնարկել Ասկերանի շրջանի գյուղերի վրա: Նրանց հաջողվել է միառժամանակ պահել Դահրազ եւ Աղբուլաղ գյուղերը. սպանվել է 8 խաղաղ բնակիչ, 5-ը վիրավորվել: Հակահարձակումից հետո ադրբեջանցիները մեծ կորուստներ կրելով հեռացել են գյուղերից: Մարտի դաշտում ադրբեջանցիները թողել են 1 տանկ եւ 2 զրահամեքենա:

Նրանք այնպես...

Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը հայտարարել է, որ Աղբուլաղ, Դահրազ, Փիրջամալ, Արանզամին, Նախիջեւանիկ, Քյաթուկ գյուղերը «ազատագրվել են» ադրբեջանական ուժերի կողմից: Բաքվից ստացված տեղեկությունների համաձայն, մարտերի ժամանակ հայերը կորցրել են ավելի քան 100 մարդ, 300 հայ գերի են ընկել: Երեւանի աղբյուրները հերքել են այդ հաղորդագրությունները, ինչպես նաեւ քիմիական զենքի եւ ԱՊՀ միացյալ զինված ուժերի ռազմական ավիացիայի օգտագործման մասին լուրերը: Միեւնույն ժամանակ նրանք նշել են, որ Ми-24 ռազմական ուղղաթիռները եւ Су-25 գրոհայինները ԱՊՀ ռազմաօդային զորքերի տարբերիչ նշաններով շարունակել են ռմբակոծել հայկական բնակավայրերը եւ փորձել են հարձակվել Հայաստանի քաղաքացիական ավիացիայի օդանավերի վրա: ■

Եւ հերքում ենք...

Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունը կտրականապես հերքել է Լաչինի վրա հայկական զինված ուժերի հարձակումների մասին հաղորդագրությունները: Հայկական կողմը որպես կեղծիք է բնութագրել նաեւ Ադրբեջանի այն տեղեկությունը, թե Խոջալուի օդանավակայանում խփվել է 2 հայկական օդանավ: Իրականությանը չի համապատասխանում այն հաղորդագրությունը, թե հայկական զինված կազմավորումները «Գրադ» կայանից հրթիռակոծել են Աղդամը, իսկ Ադրբեջանի ինքնապաշտպանության ուժերը մայիսի 10-ին պայթեցրել են Ասկերան ավանում գտնվող նավթապահեստը:

Պաշտպանության նախարարության մամուլի կենտրոնում «Սնարք»-ի թղթակցին հաղորդել են, որ այդ բացահայտ մոլորեցման պատրվակի տակ վերջին օրերս սաստկացել են Հայաստանի սահմանամերձ գյուղերի հրետակոծումները: ■

Խփվեց ռազմական ուղղաթիռ

Երեկ Ղազախի շրջանում ադրբեջանական կազմավորումները խփել են Անդրկովկասի զինվորական օկրուգի ռազմական ուղղաթիռը: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հաղորդեցին Իջեւանի շրջանի ՆԳ բաժնում: Ուղղաթիռն ընկել է Հայաստանի սահմանից 1,5 կիլոմետր հեռավորության վրա:

Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության մամուլի կենտրոնում հաղորդեցին, որ այդպիսի հաղորդագրություն չի ստացվել:

Ինչպես հայտնի է, Բորիս Ելցինի հրամանագրով Անդրկովկասի զինվորական օկրուգի զորամասերը գտնվում են Ռուսաստանի իրավասության տակ: ■

Կապանը շրջափակման մեջ

Մայիսի 10-ին եւ 11-ին իրադրությունը Կապանի սահմանամերձ գյուղերում խաղաղ է, սակայն չեն դադարում Կապան-Գորիս եւ Կապան-Ներքին Հանդ ավտոճանապարհների կրակահերթերը: Կապանը գտնվում է շրջափակման մեջ:

digitised by A.R.A.R.@

Դավիթ Խաչմանուկյանը, որը երկու տարի է, ինչ Ալմա-Աթայից վերադարձել է Հայաստան:

Նրա հրամանատարության տակ են մտնում շրջանի բոլոր զինված ուժերը՝ և միլիցիան, և երկրապահը, և վաշտը: «Մի քիչ սննդամթերքի պակասություն կա: Նախարարությունից էլ մեզ բացարձակապես ոչինչ չեն տալիս, ասում է Դավիթ Խաչմանուկյանը: Ամբողջ հույսը շրջանն է տանում: Օգնություններ են գալիս Դիլիջանից, Կիրովականից, Երևանից: Բայց չկա ընդհանուր կազմակերպվածություն: Պետք է ստեղծենք կանոնավոր բանակ, հիշելով, որ բանակը ժողովրդի դեմքն է: Ներկայումս ես որպես պարետ անգամ իրավունք չունեմ օրինազանց զինվորներին պատժել:

Գնալով վիճակը բարդանում է: Թշնամու մոտ 20 հրանոթ է ուղղված շրջանի վրա: Ճիշտ է, պաշտպանության նախարարությունն այժմ բավարարում է ավտոմատներով, բայց դա էլ վիճակը չի թեթևացնում, որովհետև զինամթերքի պակաս է զգացվում»:

Շրջկենտրոնում զգացվում էր, որ շրջանն ունի ղեկավարություն, որ համակարգվում են գործողությունները, աշխատանքները տարվում են փոխադարձ համաձայնությամբ:

Բայց գյուղերում, ինչպես և սպասվում էր, բողոքելու առիթներն ավելի շատ էին:

Այգեհովիտ

Շրջկենտրոնից Ղազախ 10 կմ էլ չկա, իսկ գյուղից սահման մի քանի հարյուր մետր է:

Գյուղի ընտրությունը պատահականորեն կատարվեց: Մենք միայն գիտեինք, որ շրջանում ինքնապաշտպանության համար առաջինը Այգեհովիտն ու Կիրանցն էին ոտքի կանգնել: Այգեհովիտում հանդիպեցինք երկրապահ ջոկատի հրամանատար Ալբերտ Գևորգյանին:

Մեծ ոգևորությամբ նա սկսեց պատմել, թե ինչպես են շարժման առաջին իսկ օրվանից ոտքի ելել պաշտպանելու հայրենի հողը: Հրամանատարի համարձակ ձայնը ավյուն ու կորով էր ներշնչում:

«Մեր ժողովուրդն այսօր դուրս է գալիս տանկի, զրահամեքենայի առաջ, կրծքով փակում է թշնամու կրակակետերը: Մենք պատրաստ ենք վերականգնել մեր պապերի կորցրած հողատարածքները, բայց նախ լավ կլինի, երբ բոլորիս օգնության ձեռք մեկնող եղբայրները մեզ հետ լինեն թեժ պահերին, որ ուժ տան մեզ, ոգևորեն: Այս չորս տարվա մեջ, վերապրելով սահմանային կյանքի դառնությունները, համոզվեցի, որ մեր ազգի մեծությունը 10 տոկոսի մեջ է, որովհետև այսօր իսկական հերոսները, մեր հողի ու ջրի, մեր նախնիների գերեզմանների պաշտպանները այդ տասը տոկոսն են: Ճիշտ է, մյուս շրջանների համեմատ մեզ մոտ ավելի կազմակերպված են ղեկավարության և մեր միջև տարվող աշխատանքները, բայց հաճախ ենք տրտնջում, երբ մեր կարծիքը հաշվի չեն առնում:

Մեզ այսօր, ինչպես երբևէ, միասնություն է պետք, այնպիսի հավաքական ուժ, որը կարողացավ մեր շրջանի տարածքում գտնվող երկու ադրբեջանական գյուղերը՝ Բարխուդարլուն ու Սոֆուլուն հողս ցնդեցնել: Կարող եմ ասել նաև հիմնական դրդապատճառը: Ապրիլի 24-ին Վազաշենի կողմում անխաբար զոհվեց մեր ամենահմուտ տեխնիկը, հրանոթաձիգը, մեր եղբայրը Էդիկ Ահարոնյանը, որն այդ օրը առաջինն իր դիպուկ նշանառությամբ գնդակոծեց թշնամու կրակակետը:

Նրա հիշատակը վառ պահելու համար մենք երդում տվեցինք, որ ամեն մի զոհի համար մի գյուղ կվառենք, մինչև որ թուրքը մեզ հանգիստ թողնի»: Ապրիլի 23, 24, 25-ի մարտերի ընթացքում աչքի ընկան շատերը, հրամանատար Ալբերտ Գևորգյանն ու մարտիկները Սաշիկ Ոսկանյանը, Յուրիկ Գևորգյանը, Կարո Շահինյանը, Էդիկ Գրիգորյանը, Յուրիկ Ամիրխանյանը, Միշա Ոսկանյանը, Կարլոս Վասիլյանը, Աշոտ Օհանյանը, Էդիկ Ղևոնդյանը, Սարիբեկ Օհանյանը, Ռաֆիկ Չոբանյանը: Ամեն մի տան ու թփի համար կռված տղաները հաղթանակեցին: Բոլորի տրամադրությունը բարձրացավ: «Հաղթանակները պետք է կարողանանք պահել, շարունակեց հրամանատարը: Դրա համար միասին պետք է լինենք, հայ ազգը պետք է կանգնի, հաստատեն նրանք, ովքեր այստեղ են ծնվել, մնացել այս հողի վրա»:

Վազաշեն. փլված տան շեմին

Այլ տրամադրություն էր տիրում գյուղի ճաշարանում, ուր հավաքված մարտիկները բողոքում էին, թե գյուղի 50 տոկոսը կրակի տակ է, իսկ իրենց չեն թողնում, որ թշնամու կրակակետը՝ Ջաֆարլուն, ոչնչացնեն: Շուրջ 1500 տուն ու մոտ 6000 բնակիչ ունեցող գյուղում մարդիկ մի կերպ գոյատևում են:

Մի մասն աշխատում է այն հողատարածքներում, ուր հսկում են երկրապահի տղաները: Հրետակոծման կետի մոտակայքում աշխատող Ջինա Մարկոսյանի ու Կիմա Գրիգորյանի ուրախությունը սահման չուներ: «Մենք մեր տղամարդկանց սատար կկանգնենք, կօգնենք, միայն թե մեզ պաշտպանեն, որ հանգիստ աշխատենք, բերք ստանանք»:

Մոտակա սահմանապահ ուղեկալի հրամանատար Սամվել Հովսեփյանն էլ հաստատեց, թե գյուղի շրջակայքում գյուղատնտեսական աշխատանքներ են տարվում և բոլորի տրամադրությունը բարձր է:

Հյուսիսային դարպասը. Վազաշեն

Թե գյուղի պահակակետերում կանգնած մարտիկները, թե գյուղխորհրդի նախագահն ու գյուղացիք միաբերան ասում էին, որ Վազաշենը Հայաստանի հյուսիսային դարպասն է, և նրա լինել-չլինելուց է կախված շրջանի ճակատագիրը:

«Ապրիլի 7-ից կտրուկ սրվեց իրավիճակը և ավելի վատացավ ապրիլի 23-ին: Այդ պահից էլ տեղափոխեցին կանանց ու երեխաներին, գյուղում մնացին ծեր կանայք ու տղամարդիկ, ասաց գյուղխորհրդի նախագահ Վասիլ Իսահակյանը: Երեք կողմից, շուրջ 14-15 կմ գյուղը սահմանակից է Ադրբեջանին: Վերջին մեկ ամսվա ընթացքում գյուղում 3 զոհ է եղել, 6 վիրավոր: Իսկ գյուղի 1500 հեկտար հողատարածություններն ընկնում են սահմանի վրա: Այսօր հանրապետության ղեկավարությունը լրջորեն պետք է մտածի մեր մասին: Մենք հողը կարող ենք պահել, թուրքը ոտք չի դնի մեր գյուղ, բայց այս պայմաններում նա ավելի կշահի, որովհետև մենք սովից կմեռնենք, մեր հողը բերք չի տա: Ապրիլի 7-ին հենց դաշտում աշխատելիս զոհվեցին Մարուսյա Բողչագույանը և նրան հսկող մեր երկու մարտիկները՝ Մանուկ Բաղիրյանն ու Արտաշ Բողչագույանը:

Դրա համար էլ պնդում եմ, որ արագացվի սահմանապահ զորքերի ստեղծումը: Այլապես, մեր դիմացի գյուղը՝ փոքր Ջաֆարլուն, ուր բացի օմոնից ոչ ոք չկա, պետք է այլ ճակատագրի արժանանա»:

Գյուղի գնդակոծությունից հետո շատ տներ են ավերվել, մարդիկ վախով են աշխատում տնամերձ հողամասերում: Գրեթե ամեն օր հրետակոծվում է Վազաշենը: 360 տնտեսություն, 1100 բնակիչ ունեցող գյուղը, որ ժամանակին տվել է շրջանի խաղողի բերքի կեսը, ողջ շրջանին ապահովել բանջարեղենով, այժմ անգործության է մատնված:

Գյուղացիք որոշակի ապահովվածություն են զգում, որ իրենց կողքին են Արցախից ու Շահումյանից արձակուրդ եկած «Տիգրան Մեծ» ու «Արաբո» ջոկատի մարտիկները: «Տիգրան Մեծ»-ի հրամանատար Նորայր Սարգսյանը, որը հանգստանալու փոխարեն եկել էր սահման, ասաց. «Ինձ թվում է, մեր սահմանը անտերության է մատնված: Միլիցիայի ու գյուղի տղերքն են պաշտպանում, այն էլ մի խեղճ գլխին զենք չունեն: Ինչ վերաբերում է ոգուն, այն բարձր է»:

Վազաշենի սահմանակետերը մի քանիսն են: Հրանոթաձիգները բաժանվում են 4–5 խմբերի և 24 ժամ հերթապահում: Եղանք գյուղի գրեթե բոլոր հրետակետերում: Հեռադիտակով և նաև անզեն աչքով տեսանք թշնամու սահմանը, դիրքերը, անգամ կրակակետերը: Այդ օրը հարաբերական անդորր էր:

Հուզված էին հատկապես Իջևանի ներքին զորքերի հերթապահող ջոկատի մարտիկները. կացարան չունեն, շոր չունեն, չնչին աշխատավարձ են ստանում, օր ու գիշեր կտրված են ընտանիքներից, նրանցից շատերն ապրելու տեղ չունեն: Պահանջը մեկն էր. կառավարական մոտեցում սահմաններին, սահմանապահ զորքերի կարգավիճակ, զենք ու զինամթերք: «Ոսկեպարից մեկ տարի է անցել, ասաց Գիգուշ Աղամյանը, բայց մեզ նորից այնպես են նայում, կարծես թե մենք առաջվա խորհրդային միլիցիոներներն ենք, թեկուզև մեռնենք: Մենք պաշտպանել ենք ու կպաշտպանենք մեր հողը, բայց նաև ուզում ենք զգալ, որ գոնե մեկը մտածում է մեր մասին, որ գոնե մեր խոսքը ինչ-որ տեղ կհասնի», թերահավատորեն ասաց նա: Դուք առաջին լրագրողներն եք, որ եկել եք մեզ մոտ և չգիտեմ, կկարողանա՞ք օգնել մեզ»: Ես ոչինչ չպատասխանեցի: Մեր մեքենան վերադարձավ Իջևան, իսկ վաղ առավոտյան մեկնեցինք Տավուշ:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Իջևան-Տավուշ-Երևան, 6-10 մայիս

Կասկածելու իրավունքը

Սեպտեմբերյան հանրաքվեին միահամուռ «այո» ասած ժողովրդի մեջ այսօր ցավալիորեն հաճախ է հնչում «արդյոք պե՞տք էր անկախանալ» հարցը: Կասկածելու իրավունք, անշուշտ, բոլորս ունենք, մանավանդ, որ կասկածողների փաստարկներն այնքան իրեղեն են ու շոշափելի...

Բոլորս էլ գիտենք, որ բնակչության կենսամակարդակը կտրուկ իջել է, աննախադեպ չափերի են հասել կաշառակերությունը, հանցագործությունները, ապօրինությունները, անարդարությունները, որ սոցիալական շերտավորման աղետալի արագությունն սպառնում է արդեն ամենամոտ ապագայում Հայաստանի բնակչության ճնշող մեծամասնությանը աղքատության և ընչազրկության ճահիճը գլորել, որ արդեն այսօր մարդիկ կան, որոնք բացառապես ցամաք հացով են սնվում... Եթե անցած ժամանակ ամբողջ աշխարհով մեկ հռչակվեցինք որպես ամենագրագետ ազգ, ապա այս ծանր նաև ամենախավարամիտ ազգ հորջորջվելու իրական հնարավորություններ կան: Եվ սա լրջորեն է հասկանալ միայն բառացիորեն: Բոլորս էլ տեսնում ենք, որ կործանման եզրին է մշակույթը, գիտնականի աշխատավարձը չի բավականացնում նույնիսկ ծխախոտ գնելու, ամենայն հավանականությամբ արդեն եկող տարի շատ ծնողներ ի վիճակի չեն լինի իրենց երեխաների համար դասագրքեր գնել և այլն: Մարդիկ կորցրել են հավատն ամեն ինչի նկատմամբ:

Եվ չնայած այս ամենին, իմ կարծիքով, ապրելու իրավունք չունի այն ժողովուրդը, որը չի ձգտում անկախության, իսկ այն ժողովուրդը, որը չի կարողանում ապրել անկախ, չպիտի ապրի ընդհանրապես: Երևի եկել է այն պահը, երբ պիտի պարզվի, արդյոք հայ ժողովուրդն իրավունք ունի՞ ապրել արևի տակ, թե՞ 70 տարի խորհրդային գազախցիկում ապրելով կորցրել է այդ իրավունքը: Վերջապես մեռնելո՞ւ է մեր ազգը, թե՞ դեռ ասելիք ունենք աշխարհին:

Եվ հենց այստեղ է, որ կասկածելու իրավունքը չունենք: Ոչ մի նշանակություն չունի, որ այսօր Արցախում ադրբեջանական բանակի հերթական հենակետի ոչնչացումը ձգձգվում է ընդամենը մի քանի լիտր բենզինի բացակայության պատճառով, իսկ այդ նույն ժամանակ Երևանում զանազան «նիվաներ», փողոցներով ու մայթերով տիեզերական արագությամբ սլանալով, խուճապի են մատնում «խաղաղ բնակչությանը», որ ռադիոյով լսում ենք, թե Արցախում ազատամարտիկներին օրական տրվում է ընդամենը 50 գրամ հաց, և մեր ծամած հացը բկներիս չի կանգնում, որ Արցախում և Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում զինամթերքի պակասի պատճառով թշնամին օրեցօր լկտիանում է, իսկ Երևանում մի ինչ-որ ստահակի ծննդյան օրվա առթիվ մի ամբողջ զինանոց է օգտագործվում... Այս ամենն այսպես էլ պիտի լիներ: Չեմ ուզում ասել՝ բնական է, բայց գիտենք, որ այսպես է լինելու: Եվ սա շարունակվելու է այնքան ժամանակ, քանի դեռ պետություն չենք ստեղծել: Իսկ պետություն ստեղծելը նույնիսկ մի սերնդի գործ չէ, ուր մնաց թե՝ մի մարդու կամ մի կուսակցության: Պետությունը ժողովուրդն է ստեղծում, բայց ո՛չ հանրաքվեների [illegible] «այո»-ներով ու խորովածի սեղաններով, այլ ամենօրյա լուրջ աշխատանքով: Անկեղծ լինենք: Եթե հանրաքվեն այսօր լիներ, երևի «այո» ասողների թիվը մի փոքր ավելի քիչ կլիներ: Եվ «այո»-ներն ավելի մտածված: Եվ փառք ու պատիվ նրանց, ովքեր նույնիսկ այսօրվա վիճակը կանխազգալով, երեկ քվեարկեցին անկախության օգտին: Նրանք են պետություն ստեղծողները:

Իսկ հայ ժողովրդի գոյատևման իրավունքն այսօր Արցախում է նվաճվում: Եվ նվաճվում է քայլ առ քայլ՝ անթիկունք զինվորի վճռականությամբ ու բացվող օրվա հավատով: Եվ այսօր Արցախում հրաշքներ գործող «հայի վերջին խելք» ֆենոմենը այն մերանն է, որ Հայաստանում ապրող հայազգի մարդկանց ազգ է դարձնելու: Ազգ, որի արցախյան բովով անցած զավակներն են վաղը երաշխավորելու այսօր կառուցվող Հայաստանի անկախությունը:

ԱՐՍԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Շուշիի մարտերի վիրավորների վկայությունները

Մայիսի 1-ից Երևանի շտապ օգնության հիվանդանոցը գործում է որպես Ղարաբաղից և սահմանամերձ շրջաններից վիրավորներին օգնություն ցույց տալու բազային հիվանդանոց: Իրենց լավ են դրսևորում նաև մեր բժիշկները: Շատ բրիգադներ հերթով մեկնում են Արցախ: Հիվանդանոցում ազատամարտիկների համար առանձնացված են լավագույն հիվանդասենյակները: Մայիսի 8-ից սկսած հիվանդանոցն ընդունել է 60 վիրավոր ազատամարտիկ, որոնցից ոմանք արդեն դուրս են գրվել, ոմանք տեղափոխվել այլ հիվանդանոցներ: Այս օրերին հիվանդանոցում երկու վիրավոր է մահացել, Նիկոլայ Կիշմարը և Արմավիր Մկրտչյանը:

«Հիվանդանոցը դեղորայքով ապահովված է, ասում է շտապ օգնության կենտրոնի գլխավոր տնօրեն Արամ Մինասյանը: «Արցախ» կոմիտեն մեզ շատ է օգնում: Մեծ օգնություն ենք ստանում «Հայ օգնության խաչ» միությունից: Նրանք ամբողջ օրը հիվանդանոցում են, օգնում են, խնամում վիրավորներին: Աշտարակի Ուջան գյուղից նույնպես սննդի մեծ քանակով օգնություն ենք ստացել: Այս օրերին վիրավորների տեղափոխումը շատ արագ կարգով է կատարվում: Անգամ անհրաժեշտություն առաջացավ, որ շտապ օգնության բրիգադները Ղարաբաղ մեկնեն: Շտապ օգնության մեքենան հասնում էր օդանավակայան, այնտեղից բրիգադը թռչում էր Ղարաբաղ և անմիջապես վիրավորների հետ էր վերադառնում: Այսօր հիվանդանոցում բուժվում են 32 վիրավոր ազատամարտիկ, որոնցից 10-ը բավականին ծանր վիճակում են գտնվում»:

Հիվանդանոցում հանդիպեցի վիրավոր ազատամարտիկների:

«Մայիսի 7-ի գիշերը որպես գրոհայիններ մեզ առաջինն ուղարկեցին, պատմում է մարտիկ Հովսեփ Հակոբյանը:

Կրկժանի կողմից ժայռի վրայով պետք է Շուշի մտնեինք: Մեզ հետ էր Ստեփանակերտի 6-րդ գումարտակը: Ընդամենը 23 հոգով էինք: Հետախուզական գումարտակը ճանապարհի կեսից ետ էր փախել: Ադրբեջանցիներն այդտեղից մեզ ամենևին չէին սպասում՝ ժայռը համարելով անառիկ, դրա համար էլ ամեն ինչ հաջող ստացվեց: Մեզ պետք է 40 րոպեից օգնություն գար, սակայն հասավ միայն 6 ժամ հետո: Գործողությունը շատ հստակ էր կազմակերպված: Ջոկատը տվեց 4 վիրավոր, Երվանդը զոհվեց: Հիմնականում զինված էինք ավտոմատներով: Լուսադեմին արդեն ժայռի գագաթին էինք: Ադրբեջանցի գերիների ասելով, Շուշիում ավելի քան 1000 զինվոր կար: Ունեին մեծ քանակությամբ զենք, զինամթերք, զրահատեխնիկա: Նրանք երևի վաղուց էին մեզ սպասում և արդեն հոգնել էին այդ սպասումից»:

«Մենք պետք է փակեինք Շուշիից Քյոսալար տանող ճանապարհը, շարունակում է Հրազդանի երկրապահ ջոկատի

հրամանատար Սամուել Միքայելյանը: 63 հոգով էինք, մեզ հետ էին նաև Ստեփանակերտի 8-րդ զորագնդի տղաները: 6 ժամ կռվեցինք բարձունքը վերցնելու համար, որն անցնում էր Շուշին Քյոսալարից: Այդ ժամանակ մեկը վիրավորվեց, զոհվեց ստեփանակերտցի Արմենը: Նրան խփողը ռուս էր: Ամսի 8-ի կեսօրին, երբ դեռ պահում էինք գրավված դիրքերը, հակառակորդն սկսեց տանկերով գրոհել: Հենց այդ ժամանակ ես և Սամվել Պետրոսյանը վիրավորվեցինք: Մենք գիտեինք, որ ամեն գնով այդ բարձունքը պետք է պահեինք»:

«Գոհ ե՞ք այստեղ ձեզ ցույց տրվող վերաբերմունքից», հարցնում եմ նրան:

«Առաջին հերթին ինձնից եմ գոհ, որ ազգիս համար եմ կռվում: Ամեն մանրմունր բաներից պետք չէ նեղանալ: Կամաց-կամաց ամեն ինչ լավ կլինի»:

«Ջանհասանում շրջապատման մեջ

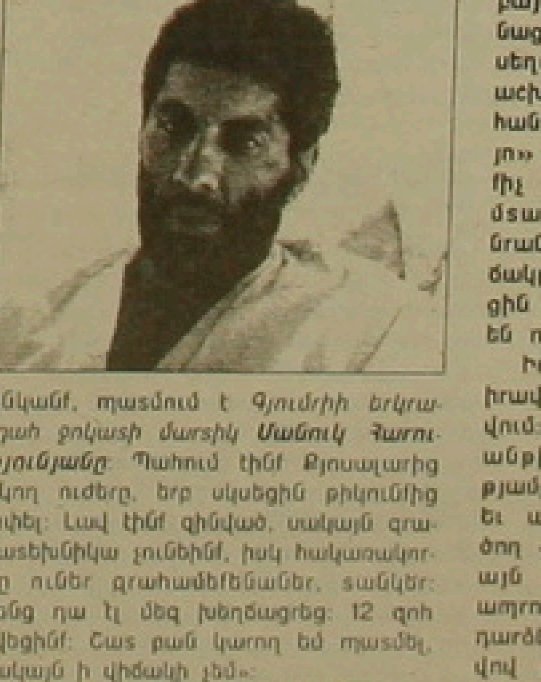

ընկանք, պատմում է Գյումրիի երկրապահ ջոկատի մարտիկ Մանուկ Հարությունյանը: Պահում էինք Քյոսալարից եկող ուժերը, երբ սկսեցին թիկունքից խփել: Լավ էինք զինված, սակայն զրահատեխնիկա չունեինք, իսկ հակառակորդը ուներ զրահամեքենաներ, տանկեր: Հենց դա էլ մեզ խեղճացրեց: 12 զոհ տվեցինք: Շատ բան կարող եմ պատմել, սակայն ի վիճակի չեմ»:

Մաղթենք բոլոր վիրավորներին շուտ ապաքինում և վերադարձ:

ԳԱՅԱՆԵ ԱՃԵՄՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

2. Ռեֆորմացիա. ազգային խնդիրների ոլորտ

Առողջ ազգայնականություն

XX դարն ի սկզբանե նշանավորվեց ազգային ինքնագիտակցության զարթոնքով, դրան հաջորդած ազգային-ազատագրական պայքարով և քաղաքական, ազգամիջյան, միջպետական հարաբերություններում ազգայնականության միտումի գերակայությամբ: Այսօր ևս ազգայնականությունը տիրապետող ուղղություն է աշխարհի բոլոր շրջաններում: Ուստի, առողջ և առաջադիմական ազգայնականության պահպանումը հայկական միջավայրում համապատասխանում է ժամանակի պահանջներին և հանրապետության ու սփյուռքի հասարակության տրամադրությանը: Միաժամանակ, հայկական հումանիստ միտքը պետք է անդադար աշխատանք տանի, որպեսզի կանխի բնական ազգայնական տրամադրությունների վերածումը ազգային սնապարծության, ինքնասահմանափակման ու ինքնամեկուսացման կործանարար երևույթի: Հայկական միջավայրում ազգայնականությանը պետք է տրվի առաջադիմական, զարգացող բնույթ, որի հիմնական նպատակը ազգային խնդիրների լուծման և ազգային ինքնության պահպանման ձգտումը, չորսի խոչընդոտի հայ հանրության բազմակողմանի ինտեգրացմանը համաշխարհային քաղաքակրթության մեջ:

Ազգային խնդիրներ և պետականություն

Հայ ժողովուրդը ողջ հարյուրամյակն անց է կացրել ազգային խնդիրների լուծման անհրաժեշտության գիտակցությամբ, սակայն դարասկզբի աղետալի անհաջողությունները ներկայիս սերնդին ժառանգություն են թողել ոչ միայն ավանդական գերխնդիրը՝ պատմական հայրենիքի տարածքներում հայկական ինքնիշխանության վերականգնումը, այլև Մեծ եղեռնի միջազգային ճանաչումը և, որ ամենակարևորն է, նորաստեղծ պետականության հարատևությունն ապահովելու խնդիրները:

Ազգային խնդիրների լուծո՞ւմ, թե՞ պետականության կառուցման նպատակների առաջնայնության հարցի բարձրացում. այս երկուսը միմյանց հակադրելու բոլոր փորձերն անպտուղ են և անհեռանկարային: Հայկական պետականության շահերին հակասող որևէ նախաձեռնություն արդարացում չունի, ինչպես և անհանդուրժելի է պետության այնպիսի քաղաքականությունը, որն ուղղված է ազգային խնդիրների հանգուցալուծման դեմ կամ նրանց ժխտմանը: Պետության կայունությունը, հասարակության ու իշխանության կառուցողական դաշինքը, ծառացած խնդիրների փոխհամաձայնեցված լուծումը, ինչը, ի վերջո, պայմանավորում է տվյալ պետության կենսունակությունը, ուղիղ համեմատական է նրա կողմից տարվող քաղաքականության և ժողովրդի իղձերի ներդաշնակությանը:

Բոլոր ժողովուրդների հայրենիք ունենալու իրավունքը

Պատմական հայրենիքի տարածքների վրա հայկական ինքնիշխանության տարածման խնդիրը, այդ տարածքներում հայ բնակչության բացարձակ բացակայության պայմաններում, առաջիկայում սոսկ իրավական ոլորտի շրջանակներում կարող է տեսական-քաղաքական պայքարի բնույթ կրել: Քաղաքական իրատեսությունը թելադրում է տվյալ ազգային խնդրի ստրատեգիական էությունը, որը կարող է լինել մի քանի սերունդների կյանքի և պայքարի գործը: Այն պահանջում է երկարատև նպատակաուղղված աշխատանք միջազգային հանրության շրջանակներում, այդ խնդրի հանգուցալուծմանը նպաստելու կոչված միջազգային իրավունքի համապատասխան նորմերը արմատավորելու ուղղությամբ: Խոսքը գնում է ձևավորված ազգային պետությունների տարածքներում այդ տարածքների որոշակի հատվածը իբրև իրենց պատմական հայրենիքի անբաժանելի մասն ընկալող ժողովուրդների իրավունքների միջազգային ճանաչման մասին: Այդ նպատակով կարող ենք առաջարկել Հայաստանի իշխանության համապատասխան մարմիններին և սփյուռքի կազմակերպություններին աշխատանք տանել միջազգային իրավունքի համակարգում որակապես նոր սկզբունքների ներմուծման ուղղությամբ: Միջազգային ասպարեզում հայ ժողովրդի ազգային խնդիրների պաշտպանության առաջընթաց փուլ կարող է լինել «Բոլոր ժողովուրդների հայրենիքի իրավունքը, այդ թվում, նաև միևնույն տարածքների վրա» սկզբունքի առաջադրումը: Ստորև ներկայացնում ենք հատվածներ նշված սկզբունքի հնարավոր տարբերակի շարադրանքից.

Համընդհանուր սկզբունքներ

«Մարդկության քաղաքակրթության բնօրրան Եվրասիայի տարածքում ձևավորված ազգային պետությունները հազվադեպ բացառությամբ են ընդգրկում էթնիկապես միատարր բնակչություն: Այսօր այդ պետությունները բացահայտ դժվարալույծ խնդիրներ ունեն իրենց երկրի ավտոխտոն, բայց էթնիկապես տարբեր ազգային միավորների հետ:

Դա առավել սուր բնույթ է կրում Արևելյան Եվրոպայում և Միջին Արևելքում, ուր հազարամյակների ընթացքում միմյանց հաջորդել են տարբեր քաղաքակրթություններ ու ժողովուրդներ, որոնց ժառանգները, այս կամ այն չափով պահպանելով իրենց ինքնությունը, ընդգրկվել են, հաճախ տարբեր, ազգային պետությունների սահմաններում: Բացի դրանից, վերջին հարյուրամյակում վերջնականապես ձևավորվել են նոր էթնոսներ, որոնք մինչև այժմ որպես ինքնուրույն միավոր չէին ընկալվում:

Տասնյակ հազարներով, իսկ հաճախ նաև միլիոններով հաշվվող այդ ժողովուրդները զուրկ են սեփական պետականությունից՝ դրանով իսկ սեփական հայրենիքից:

Եվրոպայում և Միջին Արևելքում կան ժողովուրդներ, որոնց համար պատմական հայրենիքի ընկալումը դուրս է գալիս նրանց ազգային պետության սահմաններից և ընդգրկում ավելի ուշ ձևավորված ազգային պետությունների տարածքները:

— Առ այսօր այս և համանման խնդիրների կարգավորման համար ոչ մի իրավական մեխանիզմ գոյություն չունի:

Նման խնդիրների լուծումն այսօր էլ իրականացվում է բիրտ ուժի գործադրման ավանդական եղանակներով, ինչը, մի կողմից, սպառնում է ազգային պետությունների անվտանգությանն ու տարածքային ամբողջականությանը, միաժամանակ պատերազմների և տարածաշրջանային կոնֆլիկտների անսպառ աղբյուր դառնալով շրջանում, մյուս կողմից, ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների կոպիտ ոտնահարման և նրանց դեմ ցեղասպանության կիրառման վտանգ է պարունակում:

— Աշխարհում կայուն խաղաղություն հաստատելու, տարածաշրջանային և համաշխարհային համաղետների սպառնալիքը կանխելու համար անհրաժեշտ է նշված խնդիրներին իրավական լուծում գտնել միջազգային իրավունքի ճանաչում գտած նորմերի սահմաններում, լրացնելով այն ժամանակի պահանջներին համապատասխանող սկզբունքներով...»: (*«Միջին Արևելքում ՀՀ քաղաքականության հիմնական սկզբունքները» փաստաթղթի փաթեթից, «Հայաստանը Միջին Արևելքում», դեկտեմբեր, 1991թ.*):

Այսպիսով, առաջիկայում պետական դիվանագիտության և հայկական կազմակերպությունների խնդիրը պետք է դիտարկել «Հայկական հարցը» համաշխարհային կարևորության հումանիստ խնդրի մեջ տարալուծելու, հայ-թուրքական հարաբերությունների հարթությունից միջազգային իրավունքի հարթության վրա բարձրացնելու և դրանց իրականացման համար անհրաժեշտ աշխատանքները միջազգային իրավունքի և համաշխարհային անվտանգության սկզբունքներին համապատասխանող նորմերի մշակման ու ներդրման ուղղությամբ տանելու մեջ:

Ցեղասպանության ճանաչում. նոր տարբերակ

Պատմական անցյալից ժառանգություն մնացած և իր տրամաբանական լուծումը պահանջող հաջորդ խնդիրը հայկական ցեղասպանության միջազգային ճանաչումն է և նրա իրավական դատապարտումը միջազգային հանրության կողմից դրանից բխող բոլոր հետևանքներով հանդերձ: Նորաստեղծ պետականության հարատևման, դրանով իսկ հայ ժողովրդի ազգային շահերը պահանջում են վերջ տալ հարցի շահարկմանը օտար ուժերի կողմից և խնդրի քաղաքական հնչողությունը ծառայեցնել հայկական դիվանագիտության շահերին, հայ-թուրքական անմիջական հարաբերությունների ոլորտից այն բարձրացնել միջազգային իրավունքի և համաշխարհային հասարակական կարծիքի հումանիստ հարթության վրա:

Քանի դեռ խնդիրը սահմանափակվում է Թուրքիայի կողմից հայ ժողովրդի ցեղասպանության փաստի ճանաչումով, դրա իրականացումը հույսեր չի ներշնչում, մանավանդ, եթե հաշվի առնենք Հայաստանի ռազմաքաղաքական առկա հնարավորությունները: Խնդրի հանգուցալուծումը որոշակիորեն դյուրացնելու համար նորից անհրաժեշտ է դիմել միջազգային իրավունքի համապատասխան նորմի մշակմանը և միջազգային հանրության շրջանակներում նրա արմատավորման աշխատանքներին: Առաջարկվող տարբերակ կարող է լինել «Պատմական անցյալի և անցյալում տարբեր ժողովուրդների հետ կատարված ողբերգական իրադարձությունների դատապարտման» սկզբունքը: Ստորև ներկայացնում ենք հատվածներ նշված սկզբունքի հնարավոր շարադրանքից.

«...Քաղաքակրթությունների փոփոխման ամենուրեք և հատկապես Միջին Արևելքում զուգակցվել է տարբեր ժողովուրդների, նրանց ազգային պետությունների և քաղաքակրթությունների համադեպը:

Ներկայիս ազգային պետություններից շատերն իրենց սահմաններում ընդգրկում են այլ ժողովուրդների ազգային օջախների և նրանց պատմական հայրենիքի տարածքները:

Միջին Արևելքի տարածքը բնակեցնող շատ ժողովուրդներ ենթարկվել են ցեղասպանության կամ հոգևոր ուծացման:

Միջին Արևելքի (աշխարհի) երկրներն ու ժողովուրդները պետք է դատապարտեն անցյալում տարբեր ժողովուրդների հետ կատարված ողբերգական իրադարձությունների փաստերը և դրանով իսկ բացառեն դրանց կրկնությունը այսօր և ապագայում: Մարդասիրության, երկրների ու ժողովուրդների միջև որակապես նոր փոխհարաբերությունների հաստատումը հավաստող այս գործողությունը երաշխիք կհանդիսանա ներկայիս ազգային պետությունների սահմանների անխախտելիության, տարածքների անձեռնմխելիության և նրանց ժողովուրդների իրավունքների համար: Միաժամանակ, դա բարոյական փոխհատուցում կլինի դարերի խորքում անհետացած կամ առանձին բեկորներով պահպանված, բայց հայրենիքից զրկված ու պետականությունը կորցրած ժողովուրդների հանդեպ...»: (*«Միջին Արևելքում ՀՀ քաղաքականության հիմնական սկզբունքները» փաստաթղթի փաթեթից*):

Ինքնության հաստատում

Հայկական պետականության քաղաքական անվտանգության առավելագույն ապահովում՝ ազգային խնդիրների հանգուցալուծմանն ուղղված ակտիվ աշխատանքի պայմաններում: Սա պետք է դիտարկել հայկական դիվանագիտության և տարաբնույթ կազմակերպությունների դժվարին, բայց գերկարևոր խնդիրը:

ԼՂՀ-ի, իբրև երկրորդ հայկական պետականության հաստատման, խնդիրը առանձնահատուկ տեղ է գրավում ազգային խնդիրների ընդհանուր համակարգում: Սա միակ դեպքն է, երբ խոսքը գնում է հոծ հայկական բնակչություն ունեցող պատմական հայրենիքի մի հատվածի վրա հայկական ինքնիշխանության հաստատման մասին: ԼՂՀ-ի խնդիրը այն փորձաքարն է, որը ցույց կտա ազգային խնդիրները լուծելու հայ ժողովրդի կարողության սահմանը: Երկարատև պատերազմական իրավիճակը հյուծում է և ԼՂՀ-ի հայությանը, և հայկական պետականությունը: Հայկական դիվանագիտությունը և ազգային միտքը պետք է շուտափույթ քաղաքական հայանպաստ լուծում գտնեն այս հարցին: Անհրաժեշտ է խոր գիտակցել, որ մի կողմից անհաջողությունը ԼՂՀ-ի խնդրում կկոտրի հայ ժողովրդի հոգեբարոյական ողնաշարը, մյուս կողմից պատերազմի երկարատևությունն ու ընդլայնումը իրական վտանգ է հայկական պետականության համար: Եվ այստեղ որոշիչը լինելու է հայկական դիվանագիտության և անհրաժեշտ մակարդակի ազգային ինտելեկտի աշխատանքային կարողությունը:

Եվ, վերջապես, կարևորագույն ազգային խնդիրն է՝ հայ ժողովրդի, իբրև լիարժեք, սեփական ինքնությունը զարգացնելու ընդունակ միավորի, պահպանումը: Նույնիսկ պետականության ձեռքբերումը կենսունակ ժողովրդի առկայության երաշխիք չէ: Եթե հասարակության գոյությունը չի ուղեկցվում անհատների լիարժեք զարգացմամբ ու դրսևորմամբ, ինչը, ի վերջո, պետք է հանգեցնի անհատականությունների ի հայտ գալուն, եթե հասարակության հոգևոր պահանջմունքներն ու գաղափարական իդեալները չեն գերազանցում նրա ֆիզիկական գոյությանը, ինչը ի վերջո պետք է դասի նրան ինտելեկտի հիմքի վրա զարգացող ընտրյալ ժողովուրդների կարգը, և եթե ժողովուրդը չի ըմբռնել այն, գուցե և համեստ, բայց միայն իրեն ընձեռված առաքելությունը, որը նա կոչված է իրականացնելու համաշխարհային պատմության մեջ, ապա նա մեռյալ հետազոտման դատապարտված տեսիլք է, որին ոչ ոք և ոչինչ չի օգնի:

ՏԻԳՐԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Որ հետո չզղջանք, այս անգամ՝ անդառնալի

Անկախության մասին մենք դեռ շատ պետք է խորհենք: Այն արդեն մենք ընտրել ենք որպես ուղի: Նրա համար պատասխանատու ենք մեր առջև և մեր սերունդների:

Անկախության առաջին քայլը հողային ռեֆորմը եղավ, հանդգնության հասնող արագությամբ կատարված սեփականաշնորհման իրարամերժ, հակասական, սակայն սկզբունքորեն ճիշտ փաստով: Այն հողի տնօրինման համաշխարհային չափանիշն է, ընդունված ամենատարածված ձևը: Սակայն մենք այն ճշմարտացիորեն չենք կարող գնահատել. նույնիսկ վարկաբեկում ենք, հապճեպ կատարված փաստ համարում:

Կոլտնտեսականներն ու խորհրդային տնտեսությունների բանվորներն անկախությանը վճռականորեն չէին մոտենում նույնիսկ հողերի սեփականաշնորհումից հետո... Նրանք վախենում էին սեփական հող ունենալուց: Հիմա հենց իրենք կարող են ինձ առարկել, և հիմա նրանք իրավացի են... իսկ այն ժամանակ սեփականաշնորհմանը դիմադրում էին՝ չցանկանալով կոլտնտեսությունները լուծարել: Չէին ցանկանում, որովհետև կոլտնտեսությունը դարձել էր նրանց կացարանը, և նրանք հարմարվել էին այդ կացարանին, նրանում էր ձևավորվել նրանց կենցաղային ու աշխատանքային հոգեբանությունը:

Այդ ժառանգորդները նախահոկտեմբերյան հողատերերի զավակները չէին, այլ թոռները: Իսկական հողագործները նրանց պապերն էին, ովքեր հողը ձեռք էին բերել ոչ թե նվիրատվությամբ, առուծախով կամ խլելով, այլ հողաբաժանումից ի վեր, նրա արդյունքն ավելացնելով ոչ թե նոր հողաբաժին ձեռք բերելու, այլ հողաբաժնի բերրիությունը բարձրացնելու միջոցով: Դրան նրանք հասել էին աշխատասիրության ու աշխատանքի, հողի նկատմամբ սիրո ուժով:

Երեսնական թվականներին բոլշևիկյան իշխանությունները այդ իսկական հողագործ խավին աքսորեցին, գրեցին երկրով մեկ, կոլտնտեսություն մտան քաշող ուժից զուրկ և հողազուրկ գյուղացիները, նրանք, ովքեր այդ երկյուղից էլ զրկվել էին իրենց անկարողության և պետության աջակցությունը չգտնելու հետևանքով:

Կոլտնտեսությունները, առավել ևս խորհրդային տնտեսությունները, փաստորեն, խոշոր գյուղացիական հողատիրական տնտեսություններ էին, ուր պետությունը հողատերն էր, իսկ կոլտնտեսականը կամ բանվորը՝ նրա վարձու աշխատողը: Այդպիսի աշխատանքը, կամ բանվորական ուժի այդպիսի շահագործումն առաջին հերթին վնասում էր հողի բերրիությանը, ապա՝ տնտեսակարգին:

Նախկին կոլտնտեսության ջատագովներից շատերը կամ չէին տեսել, կամ չէին ուզում տեսնել անկման այն ակնառու տենդենցը, որ սկսվել էր արդեն ութսունական թվականների հենց սկզբից: Նրանք կարծում էին, թե «աղվեսանցքի վռիկի լիքը ափսեն» հարատևելու էր առ այսօր: Ոչ, չէր տևելու: Վարձու աշխատողն արդեն երկփեղկվել էր: Մեծ խզում էր գրանցվել և ակնհայտորեն շահագործվող վարձու բանվորի (օրական մեկ աշխոր և այդ աշխորի երաշխավորված դրամի միջին չափը ընդամենը 5 ռուբլի) մարխային փիլիսոփայությամբ կեցության ու գիտակցության մեջ: Այդպիսի գիտակցության հասած աշխատավորը բարիք չէր ստեղծելու, իսկ կոլտնտեսականների այն մասը, ում միանգամայն բավարարում էր կոլտնտեսությունն ու նրանից ստացածը, չէր կարող ստեղծել:

Եվ այսպես, մեր այսօրվա հողային բարեփոխմանը, որի վրա հենված է մեր անկախ պետականությունը, բաժին է ընկել մի գյուղացիական տնտեսություն, ընդհանուր առմամբ, որի «ոսկի սակ» կոլտնտեսությունից ժառանգած բերրիությունից զուրկ հողն է, իսկ մշակողը՝ քչով բավարարվող երեկվա կոլտնտեսականը: Հենց այս կոլտնտեսական կամ խորհրդային տնտեսության բանվորն է, որը տատանվում էր անկախությանն «այո» ասել: Մի զարմացեք, բայց նույն ինքն այս կոլտնտեսականը չէր ուզում սեփական հող վերցնել:

Անկախության մյուս գրավականը հողի բերրիությունն ու այս գյուղացիությանը պահպանելն է: Հողի բերրիությունը պետք է վերականգնել, այնինչ շուկան գյուղացիական տնտեսություններից տարիներ շարունակ միևնույն փոքր հողակտորից պահանջում է նույնը: Եվ ցանքաշրջանառությունները չկիրառելու, ամեն տարի միևնույն ձևով ու խորությամբ մշակելու դեպքում հողը կկորցնի բերրիությունը: Այն պահպանելու համար պետությունը պետք է դառնա ինչպես հողագործի, այնպես էլ անասնապահի մենատնտեսի արտադրանքի սպառողներից մեկը, եթե ոչ առաջինը: Նա պետք է շահավետ պայմանագրերի միջոցով ամեն տարի (եթե այդ է պահանջում հողի բերրիության պահպանումը) նոր բույսեր «պարտադրի» գյուղացուն: Իսկ կանոնավոր ցանքաշրջանառությունների միջոցով կպահպանվի նաև բերրիությունը:

Յուրաքանչյուր հեղափոխություն, մերը առավել ևս, շատ նպատակներից բացի պետք է ունենա հիմնականը՝ պաշտպանել թույլերին, ոտքի կանգնեցնել նրանց: Տվյալ դեպքում խոսքը մանր հողատերերի մասին է: Նրանք այժմ, բացի իրենց մի կտոր հողից, գրեթե ոչինչ չունեն՝ ոչ մեքենաներ, ոչ պարարտանյութ, ոչ քիմիկատներ, ոչ քաշող ու կթու ցեղային անասուններ ու անասնակեր, ջրի թանկ գինն էլ մի կողմից:

Գաղտնիք չէ, որ հողի սեփականատիրության պատմական ընթացքը խոշոր հողատիրությունն է: Բայց այն պետք է, հատկապես մեզանում, տեղի ունենա շատ դանդաղ: Պետությունը պետք է հոգ տանի, որ այսօրվա յուրաքանչյուր գյուղացի (գյուղացիական) մի կտոր հող ունենա և վստահ լինի, որ այն իրեն կմնա: Պետությունը պետք է հոգ տանի, որպեսզի այդ տնտեսությունները չփոշիանան ու լուծվեն խոշոր տնտեսությունների մեջ, այլ գոյատևեն կողք կողքի, որպեսզի այդ մանր հողատերերը չդառնան վարձու բանվորներ, որպեսզի նորից պատմությունը չկրկնվի և գյուղացին չխորթանա հողից, հողը՝ գյուղացուց:

Սա պետք է լինի մեր այսօրվա ամենամեծ հոգսը, մեր անկախության գրավականը, որ հետո չզղջանք և այս անգամ անդառնալի: Ամեն ինչ պետք է արվի, որ անդառնալի դառնա հողի սեփականատիրությունը:

ՌԱԶՄԻԿ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ
Գյուղատնտեսական ինստիտուտի դասախոս

digitised by A.R.A.R.@

ՀՀ նախագահի այցելությունն Իրան. շրջանը փակվե՞ց

Հայաստանի Հանրապետության նախագահի այցը Իրան երկրորդ կարեւոր ազդակն էր հանրապետության միջինարեւելյան քաղաքականության ընդհանուր համատեքստում: Այս այցելության ժամանակ եւս Հայաստանի նախագահը խուսափեց արմատական բնույթի որեւէ քաղաքական նախաձեռնության առաջադրումից, եւ բանակցություններն ընթացան նախատեսված ծրագրի շրջանակներում: Եւ եթե դրանք գնահատելու լինենք միայն ծրագրավորված սցենարի իրականացման տեսանկյունից, ապա, անկասկած, բանակցությունները հաջողությամբ պսակվեցին:

Նախ՝ Իրանը եւս մեկ անգամ ապացուցեց, որ առայժմ միակ ընդունելի եւ կարող միջնորդն է հայ-ադրբեջանական հարաբերությունների կարգավորման գործում եւ երկրորդ՝ Հայաստանի պատվիրակությունն անհրաժեշտ ջերմությամբ ընդունվեց մի երկրում, որի դիրքորոշումը Հայաստանի եւ նրա հետ առնչվող խնդիրների նկատմամբ ազդեցիկ գործոն է ինչպես շրջանի, այնպես էլ Եվրոպայի քաղաքական ատյաններում: Իրանի կողմից բազմակողմանի աջակցություն ցուցաբերելու պատրաստակամությունը անչափ կարեւոր է Հայաստանի համար նաեւ տնտեսական ու հաղորդակցական շրջափակումը մեղմացնելու եւ իր տնտեսության աշխատանքը կարգավորելու համար անհրաժեշտ վառելիքի կայուն մատակարարումները ապահովելու տեսանկյունից:

Պետք է կարծել, որ հայ-իրանական հարաբերությունների վերընթաց զարգացումը համապատասխան արձագանք է գտնում ե՛ւ շրջանի երկրներում, ե՛ւ Արեւմուտքում, ե՛ւ Ռուսաստանում: Անկասկած, ռիսկի որոշակի աստիճան կա Իրանի հետ հարաբերությունների զարգացման հեռանկարում: Արեւմուտքը խիստ զգայուն է վերջինիս քաղաքական ազդեցության մեծացման ցանկացած դրսեւորման նկատմամբ եւ անտարբեր չի մնա Հայաստանի ու Իրանի քաղաքական մերձեցման փաստի հանդեպ: Հայաստանը պետք է կարողանա հավասարակշռել իր գործողությունները եւ անհրաժեշտ հավասարակշռություն պահպանել Արեւմուտքի եւ Միջին Արեւելքի հետ իր հարաբերություններում: Արեւմուտքը պետք է գիտակցի, որ շրջանում Թուրքիայի ազդեցության աճի նման տեմպերը արդարացի մտահոգության տեղիք են տալիս եւ ստիպում նրա հարեւաններին իրենց ազգային անվտանգության ապահովման ինքնուրույն ուղիներ փնտրել:

Անդրադառնալով Ղարաբաղի խնդրի շուրջ եռակողմ բանակցությունների արդյունքներին, պետք է նշել, որ չնայած ԼՂՀ-ում տեղի ունեցած վերջին իրադարձություններին, հիմքեր չկան ձեռք բերած համաձայնությունները համարել անարդյունավետ կամ ապարդյուն: Պարզապես ժամանակն է հստակ տարբերակում մտցնել հայ-ադրբեջանական հարաբերությունների կարգավորման եւ ԼՂՀ-ի խնդրի միջեւ: Այս դեպքում Իրանի միջնորդությունն անչափ կարեւոր է երկու հանրապետությունների սահմանային գոտում եւ Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետությանը հարող տարածքներում կայուն խաղաղություն հաստատելու եւ հաղորդակցական շրջափակումները երկուստեք դադարեցնելու գործում:

Ինչ վերաբերում է եռակողմ բանակցությունների ընթացքում ԼՂՀ իշխանությունների կողմից ռազմական գործողությունների իրականացմանը, ապա սա եւս մեկ ծանրակշիռ ապացույցն է այն փաստի, որ ԼՂՀ-ում գոյություն ունեն օրինական իշխանություններ, որոնք իրավասու եւ ընդունակ են ինքնուրույն որոշումներ կայացնելու, եւ ԼՂՀ-ի ու Ադրբեջանի միջեւ փոխըմբռնման ձեռքբերումը անհնար է առանց ԼՂՀ օրինական իշխանությունների իրավահավասար մասնակցության:

Պետք է հուսալ, որ Իրանը այս հարցում եւս հավատարիմ կմնա քաղաքական իրատեսության իր ավանդույթին եւ անհրաժեշտ քայլեր կանի այդ ուղղությամբ:

Տ. Հ.

«ԾՈՎ ՉՈՒՆԵՆՔ, ԲԱՅՑ ՁՈՒԿ ՈՒՆԵՆՔ»

Այս դժվար օրերին կա մի սննդատեսակ, որի պակասը չենք զգում, դա ձուկն է: Ձկան արտադրությունը մեր հանրապետությունում գնալով ընդլայնվում է: Մեր թղթակից ԼԵՅԼԻ ԴԵԽՈՅԱՆԸ հարցազրույց ունեցավ «Հայձուկ» հանրապետական արտադրագիտական միավորման գլխավոր տնօրեն ՀԱՄԼԵՏ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆԻ հետ:

– Պրն. Կարապետյան, իմ գիտցածով, 1964 թ. Նախարարների խորհրդի որոշմամբ մեր հանրապետությունում ստեղծվեց ձկնային տնտեսության միավորումը, որի միակ բազան Սեւանն էր: Այն տարեկան տալիս էր ընդամենը 800-900 տոննա իշխան եւ սիգ տեսակի ձկներ: Եթե չեմ սխալվում, մի երկու տարի անց մեզ ծիածանային իշխան սկսեց մատակարարել Էջմիածնի Ակնալճի տնտեսությունը, որին կից ստեղծվեց նաեւ կարպալծային նոր տնտեսություն: Այսօր արդեն այնքան է ընդլայնվել ձեր ձկնային տնտեսությունը, որ դարձել է հզոր արտադրական միավորում: Ինձ հետաքրքրում է մի հանգամանք. ձեր տնտեսության ցանցը դուք ընդլայնում եք գյուղական հողային տարածքների հաշվին: Այսօր, երբ արագ թափով ընթանում է հողի սեփականաշնորհումը, գյուղացին չի՞ դժգոհում, որ իր հողը ուրիշն է օգտագործում:

– Չեն դժգոհում, որովհետեւ մեր լճակային տնտեսությունները հիմնականում պատրաստում ենք գյուղատնտեսության համար ոչ պիտանի հողերի վրա, այսինքն՝ աղուտներում, որոնք պարունակում են մինչեւ 14 տոկոս աղ: Նման աղուտները մեր հանրապետությունում կազմում են շուրջ 30.000 հեկտար, որից մենք օգտագործում ենք ընդամենը 3 հազար հեկտարը, մնացածը անօգտագործելի է մնում եւ սպասում է իր շահագործողին: Այս հարցով մենք լրջորեն զբաղվել էինք դեռեւս հինգ տարի առաջ, կազմել էինք, այն ժամանակվա համար մոդայիկ, հեռանկարային ծրագիր մինչեւ 2000 թվականը, ըստ որի պետք է ձկան արտադրությունը հասցնեինք տարեկան մինչեւ 5 հազար տոննայի, որը լիովին կբավարարեր թե՛ մեր պահանջը, թե՛ կկարողանայինք արտահանել: Մեր ձուկն շատ համեղ է, քանի որ նրա վեգետացիոն շրջանը երկար է: Ցավոք չենք ուղարկում, որովհետեւ մեր ժողովրդին սնունդ է պետք, իսկ մեր արտադրած ձուկը այսօրվա դրությամբ ամենաէժան սննդամթերքն է: Եթե մյուս հանրապետություններում ձկան կիլոգրամն արժե 35-40 ռուբլի, մեր թողարկման գինը 15 ռուբլի է, իսկ վաճառքինը 18 ռուբլի:

– Դուք 3000 հեկտար տարածության վրա ձկնային տնտեսություն ունեք եւ տարեկան 5,5 տոննա լճակային ձուկ եք ստանում, այսինքն՝ մեկ հեկտար մակերեսից ստանում եք միջինը 22 ցենտներ ձուկ, իսկ Հոկտեմբերյանի եղեգնուտի 340 հեկտար տարածությունից՝ անգամ 32-33 ցենտներ: Դա, որքան գիտեմ, բավականին բարձր ցուցանիշ է: Այդ դեպքում ինչո՞ւ ենք մենք դրսից 26 ռուբլիանոց սայրա ստանում:

– Ես ձեզ հետ համամիտ չեմ, որովհետեւ որքան շատ ձկնատեսակ ունենանք, այնքան լավ: Եթե հաշվենք մեր արտադրած ձկան քանակը, իհարկե, դրան գումարած նաեւ կոոպերատիվներինը, եւ թե յուրաքանչյուր անձին տարեկան որքան ձուկ է հասնում, կտեսնենք, որ մենք չենք լրացնում սահմանված քանակը: Մեզ մոտ յուրաքանչյուր շնչին տարեկան միջինը հասնում է ընդամենը 3 կգ ձուկ, այնինչ միութենական միջինը հաստատված է 17 կգ: Նույնիսկ երբ դրսից ներմուծումներ ենք կատարում, հասնում է ընդամենը 4,5-ից 5 կգ: Այնպես որ, անպայման պետք է ներմուծվի, որպեսզի լրացվի սննդի սահմանված ռացիոնը: Պետք է հպարտորեն ասեմ, որ մեր փոքրիկ հանրապետությունը ձկան արտադրությամբ նախկին Միության հանրապետություններում Մերձբալթիկայից հետո գրավում է 4-րդ տեղը: Ավելացնեմ, որ մենք 2,5 անգամ ավելի ձուկ ենք արտադրում, քան Ադրբեջանն ու Վրաստանը միասին վերցրած: Այս տարի գարնանը, որպեսզի Վրաստանը կարողանար ձկան արտադրությունը զարգացներ, մենք նրան տվեցինք մեկ միլիոն հատ ձկնասնկանյութ: Այս հարցը մեր հանրապետությունում ամուր հիմքերի վրա է դրված: Այսօր մենք Ռումինիայից ունենք ներմուծած կարպեր, Ուկրաինայից ու Լատվիայից նույնպես բերել ենք մայրական կազմեր: Բերում ենք թրթուրներ եւ ստեղծում ենք մեր մայրական կազմը:

– Պրն. Կարապետյան, այսօր ուր գնում ես, միայն դժվարություններից են խոսում, իսկ դուք միայն հաջողությունների մասին եք պատմում: Ի՞նչ է, ներկայիս դժվարությունները ձեզ չե՞ն դիպչում:

– Մեր դժվարությունները հիմնականում կապված են էլեկտրաէներգիայի եւ համակցված կերերի հետ: Դա ազդում է հիմնականում ծիածանային իշխանի արտադրության վրա, որը նախկին միութենական արտադրության մեկ ութերորդն է կազմում: Շատ է բարձրացել համակցված կերերի գինը: Դա մենք հիմնականում ստանում ենք Սեւանի հացամթերքների գործարանից: Նախկին 11-20 կոպեկանոց կերերը այսօր դարձել են 6-7 ռուբլի: Իսկ էլեկտրաէներգիա՞ն... առաջվա բոլոր կոպեկները դարձել են ռուբլիներ: Եթե այդ գները գումարենք ձկնարժեքի վրա, ձկան գինը պետք է բարձրանա մինչեւ 45-50 ռուբլի: Այսօր միայն կեր գնելու համար մեզ հարկավոր է 34 միլիոն ռուբլի: Մենք կարող ենք կեր ստանալ նաեւ Ռուսաստանից, բայց նրանք էլ մեզանից կանխիկ դրամ են ուզում: Իսկ դրամ որտեղի՞ց: Բանկերը դատարկ են, մեզ ոչ ոք վարկ չի տալիս: Փնտրում ենք գործարաններ, որոնք գոնե 20 տոկոս վրադիրով մեզ պարտք տան: Հայէլեկտրամեքենաշինականը խոստացել է, սակայն առայժմ ինքն էլ դրամ չունի:

Ահա այսպիսի դժվարություններ կան, բայց չմտածեք, որ դա մեզ թեւաթափ է անում, ամենեւին. այդ դժվարությունները անցնող են: Մենք աշխատում ենք տարիների մեր բարեկամական կապերը չկտրել նախկին հանրապետություններից. նրանք կերով երբեմն-երբեմն մեզ օգնում են: Մենք նրանց հետ ձկների փոխանակում ենք կատարում. նրանք իրենց մայրական կազմից են մեզ տալիս, մենք՝ մերից:

Իսկ այն, ինչ ասացի բարձր ցուցանիշների մասին, դեռ չափանիշ չէ. աշխատում ենք ընդլայնել մեր տնտեսությունը: Ունենք կիսավարտ շինություններ, որոնք կաշխատենք ավարտել մեր տնտեսություններից հավաքված գումարներով: Ինչ խոսք, առայժմ նոր շինարարություն սկսել չենք կարող: Վերջերս Մեղրիում շահագործման հանձնեցինք ծիածանային իշխանի տնտեսությունը: Միայն թե պետք է, որ շրջաններում այլ գործարաններ նույնպես օժանդակեն ընդարձակելու այդ ցանցը, որպեսզի հենց իրենց բնակչությանը ապահովեն ձկով: Ափսոս է մեր ջուրը, որը անմահական ձկներ աճեցնելու հնարավորություն է տալիս: ■

ՄԿՐՏԻՉ ՄԱԹԵՎՈՍՅԱՆ

Գոնե լրագրողները համերաշխ լինեն...

Նորաստեղծ թերթերի աշխատակիցների բախտը մի առումով չբերեց: Իհարկե, միայն նեղ շրջանակներին է հայտնի, թե ի՞նչ առավելություններ է ընձեռում ժուռնալիստների միությանն անդամակցությունը ու թե ընդհանրապես ինչո՞վ է զբաղվում այդ կազմակերպությունը, սակայն, այսուհանդերձ, նոր սերնդի լրագրողները սրա տեսադաշտից դուրս մնացին: Ժուռնալիստների միությունը նրանցով երբեք չհետաքրքրվեց, ըստ երեւույթին, ենթադրելով, թե այս մամուլը ժամանակավոր երեւույթ է...

Ինչեւէ: Հիմնականում 1988-ից հետո ստեղծված մամուլի մի խումբ ներկայացուցիչներ որոշեցին համախմբվել, բայց ոչ մի նոր ժուռնալիստների միության ստեղծման համար, այլ մի գործուն մարմնի, որն առավելապես պիտի զբաղվի լրագրողների շահերի եւ ընկերային իրավունքների պաշտպանությամբ: «Հայ լրագրողների համերաշխություն» պայմանական անվանմամբ կազմակերպության հայտարարագրի տակ (որը հրապարակել էինք մեր թերթի ապրիլի 11-ի համարում) իրենց ստորագրությունը դրեցին մոտ 50 լրագրողներ:

Միության հիմնադիր համագումարը տեղի ունեցավ մայիսի 2-3-ին եւ 9-ին: Համագումար ասածը խիստ բարձր է հնչում, եթե նկատի առնենք մասնակիցների փոքրաքանակությունը:

Ոչ ավանդական էր նաեւ հիմնադիր հավաքի բացումը: Բազմազբաղ լրագրողների համար այն հայտարարված էր ժամը 11-ին, այն հաշվարկով, որ մի ժամում հազիվ հավաքվեն: Հյուրերին էլ ժամը 12-ին էին հրավիրել: Սակայն 11:30-ին հայտնվեցին «Լրաբեր»-ի ոչ այնքան հրազեկ ներկայացուցիչներն ու պահանջեցին սկսել համագումարի աշխատանքները. «Շտապում ենք: Աբովյանում շենքեր են փլվում, տեսախցիկը պիտի այնտեղ լինի»: «Լրաբեր»-ի թեթեւ ձեռքով համագումարի օրակարգի երկու հարց միանգամից սպառվեց եւ եթե Հայաստանում լրատվական այլ ծրագրեր էլ լինեին, համագումարի աշխատանքներն ավելի արագ կընթանային: Երկմտեց ու դժգոհություն հայտնեց միայն «Ազգ»-ի թղթակից Հակոբ Ասատրյանը. «Չհասկացանք, այս համագումարը հեռուստատեսությա՞ն համար էր, թե՞ լրագրողների»...

Նման ոչ այնքան լուրջ սկիզբն ու նաեւ այն խիստ էական հանգամանքը, որ հավաքի գրեթե բոլոր մասնակիցներն իրար լավ ծանոթ էին (եւ անգամ հասցրել էին առանց որեւէ միության էլ ի պաշտպանություն «Հայլուր» լրատվական ծրագրի մի գործողություն ձեռնարկել), իր կնիքը դրեց հետագա քննարկումների բնույթի եւ ձեւերի վրա:

Քննարկվեցին եւ ընդունվեցին ինչպես միության կանոնադրությունն ու անդամակցության կարգը, այնպես էլ ծրագիրն ու կոնկրետ գործունեությունը:

Ուշագրավ էր կազմակերպության անվանման որոշումը: Երբ «Գործ»-ի թղթակցի առաջարկը դրվեց քննարկման, որպեսզի անվանման մեջ ավելանա նաեւ կասկածելի «անկախ» բառը, «Անդրադարձ» թերթի մի ներկայացուցիչ խիստ մտահոգվեց. «Նախ հա՞յ պետք է լինենք, հետո անկախ, թե՞ հակառակը»: Իսկ «Հայք»-ի ներկայացուցիչն առաջարկեց կազմակերպության անվանումը ձեւափոխել «հայ լրագրողներից անկախ համերաշխության»...

Իսկապես, հավասարապես բոլոր լրատվության միջոցների անկաշկանդ գործունեությունն ապահովող մեխանիզմների բացակայության պայմաններում լրագրողներից անկախ այդ համերաշխությունը լիակատար կլիներ եւ, ըստ երեւույթին, կազմակերպությունն էլ խոստացվածի նման ձեռնտու չէր մնա քաղաքական ու կուսակցական որեւէ կողմնորոշումից, եթե չլիներ նոր մամուլի առաջնեկ «Հայք»-ի կրկին նույն աշխատակիցը, որը ոչ ընդդիմադիր մամուլի միակ ներկայացուցիչն է միությունում:

Կազմակերպության նախագահ ընտրվեց ՀՀԴ ՍԵԿ-ի աշխատակից Նաիրի Հունանյանը (հայտնի է նախկինում իր գլխավորած «Հայ ուսանողական դաշինք» միությունով): Ըստ էության, նրա նախաձեռնությունն էր այսպիսի մի կազմակերպության ստեղծումը: Ու վարչության մեջ ընտրված «Գարուն»-ի, «Հայլուր»-ի, «Ազգ»-ի ու «Անդրադարձ»-ի ներկայացուցիչներն էլ նախապատրաստական շրջանում իրենց շատ ակտիվորեն դրսեւորել:

Հիմնադիր հավաքի առաջին նախաձեռնությունը Շուշիի ազատագրման առիթով ԼՂՀ իշխանություններին ուղղված հեռագիրն էր:

... «Հայ լրագրողների համերաշխության» հիմնադիր հավաքի այսպիսի թռուցիկ ակնարկը թող կազմակերպության նկատմամբ նույնպիսի «թռուցիկ» վերաբերմունք չառաջացնի: Հույս ունենք, որ նորաստեղծ միության հետագա գործունեությունը դեռ շատ առիթներ կընձեռի նրա մասին շատ ավելի լրջորեն ու հիմնավոր խոսելու:

«ՀԼՀ»-ին անդամագրված լրագրող
ԱՆՆԱ ԻՍՐԱՅԵԼՅԱՆ

Դավաճանական գործ

Ադրբեջանի նախագահի պաշտոնակատար Յաղուբ Մամեդովը հանրապետության պաշտպանության նախարարությանը Շուշիի դեպքերի առիթով մեղադրեց դավաճանության մեջ: Հեռուստատեսությամբ երկուշաբթի օրը ունեցած ելույթի ժամանակ նա նշել է, թե մայիսի 7-ին Շուշիից դուրս է բերվել պաշտպանական ուժերի զգալի մասը, եւ քաղաքը հանձնվել է առանց դիմադրության: Նա հավաստիացրել է, թե քաղաքը նորից ադրբեջանական կլինի: Նույն օրը նա դիմել է Բաքվի բնակիչներին կոչ անելով կանխել Ադրբեջանի դեմ ագրեսիան, մասնավորապես «Շուշիի գրավումը հայերի կողմից խափանում է ՄԱԿ-ի, ԵԱՀԽ-ի, այլ կազմակերպությունների խաղաղարար ջանքերը»: ■

Թունավոր նյութի հին երգը

ԼՂՀ մամուլի կենտրոնի տվյալներով, մայիսի 11-ին «Գրադ»-ով հրետակոծելուց հետո Թար-Թարից տանկերով եւ զրահատանկերով ադրբեջանցիները հարձակվել եւ մտել են Մարտակերտի շրջանի Մառաղա եւ Լենինավան գյուղերը, ուղիղ նշանառությամբ ավերելով մի քանի տուն: Կան զոհեր: Ժամը 18:00-ի դրությամբ հարձակումը հետ է մղվել: Ադրբեջանցիները զգալի կորուստներ են կրել: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության տվյալներով, ծանր մարտեր են մղվում Լաչինի մատույցներում: Ըստ նրանց, հայերն իբր զանգվածային հրթիռակոծության են ենթարկում շրջանը: Մայիսի 11-ի առավոտից հրթիռակոծվում է Աղդամը, 15 տուն ավերվել է: Ըստ նրանց, հայերն օգտագործել են նաեւ թունավոր նյութեր: ■

Դուք մեզ, մենք ձեզ

Հայաստանի զինկոմ Լեւոն Ստեփանյանը չբացառեց հայ զինծառայողների հանրապետության սահմաններից դուրս ծառայելու հավանականությունը: Դա բացատրվում է, ըստ զինկոմի, այն բանով, որ 7-րդ բանակում ծառայում են շատ այլազգիներ: Այդ հարցը կորոշվի, ըստ զինկոմի, ԱՊՀ երկրների պաշտպանության նախարարների մոտակա խորհրդակցությունում: Նախկինում Հայաստանի ղեկավարությունը որոշել էր, որ հայ զորակոչիկները կծառայեն միմիայն Հայաստանում: ■

Ցխինվալը կրակի տակ

Ինչպես հաղորդեցին Հյուսիսային Օսիայի անվտանգության նախարարությունում, մայիսի 11-ին եւ լույս 12-ի գիշերն ու առավոտյան Ցխինվալը գնդակոծվել է բոլոր տեսակի հրազենից եւ «Ալազան» հրթիռներով: Նախնական տվյալներով, 2 հոգի զոհվել է, 15-ը՝ վիրավորվել: Քաղաքում կան մեծ ավերածություններ: ■

Կռիվներին վերջ չկա

Երեկ առավոտյան Մոլդովայի ՆԳՆ մամուլի ծառայությունը հաղորդեց, որ մայիսի լույս 12-ի գիշերը Դնեստրի ձախ ափին գտնվող Կոչիերի գյուղի շրջանում տեղի է ունեցել փոխհրաձգություն: Պրիդնեստրովիեի Գերագույն խորհրդի մամուլի կենտրոնում հաղորդեցին, որ մայիսի 11-ի ուշ երեկոյան մեկ ժամվա ընթացքում խոշոր տրամաչափի գնդացիրներից գնդակոծվում էին Պրիդնեստրովիեի գվարդիականների դիրքերը Բուգերբի գյուղի մոտ: Դուբոսարի եւ Ռոգի գյուղի մատույցներում ամբողջ գիշեր փոխհրաձգություն է տեղի ունեցել: ■

Գնչուական ջարդեր

Օդեսայի մարզի հարավում գտնվող Տատարբունարի շրջկենտրոնում տեղի ունեցան գնչուական ջարդեր: Մասնակիցները պահանջեցին ավանի ղեկավարությունից անհապաղ դուրս նետել գնչուներին: Ջարդերին մասնակցեցին մի քանի հազար մարդ: Օդեսայի մարզի ՆԳ աշխատակիցները ստիպված էին Տատարբունարից դուրս հանել մոտ 200 գնչուի նրանց անվտանգությունը ապահովելու համար:

Հակագնչուական հուզումների համար առիթ հանդիսացավ տեղացի բնակիչ Իվանչենկոյի ընտանիքի գազանաբար [illegible]ությունը: Հանցագործությունը [illegible]կցելու կասկածով Օդեսայի մարզի ներքին գործերի վարչությունը ձերբակալել է մի խումբ գնչուների: ■

digitised by A.R.A.R.@

Լեռնային Ղարաբաղում ընկավ ադրբեջանցիների վերջին հենակետը

Շուշիի գրավման միջազգային արձագանքները

Շուշին գրավված է, եւ արձագանքները իրենց սպասել չտվին: Մեզ համար առավել հետաքրքրականը հնչեց ռուսական հեռուստատեսության մեկնաբանի շուրթերից, երբ նա իր տարակուսանքը հայտնեց առանց ռուսական բանակի աջակցության հայկական զինված ուժերի հաղթանակի վերաբերյալ: Քաղաքական եւ հոգեբանական առումով սա պետք է բավական բարձր գնահատել: Շուշիի գրավումով արմատապես փոխվում է հայկական գործոնի ընկալման ավանդական ստերեոտիպը եւ այն ստանում է նոր, մինչ այդ բոլորի համար անծանոթ երանգավորում: Հայերը զրկվում են հավերժական զոհի արմատացած կերպարից, ինչը ստիպելու է մեր անմիջական հարեւաններին, մեծ տերություններին եւ համաշխարհային հասարակայնությանը լրջորեն վերանայել վերաբերմունքը եւ ԼՂՀ-ի խնդրի, եւ ընդհանրապես հայ ժողովրդի նկատմամբ: Սա կարող է նաեւ բացասական հետեւանքներ ունենալ: Դրանց ուղղվածությունը հիմնականում կախված է այն բանից, թե ինչպես կդրսեւորի իրեն հայկական քաղաքական միտքը, ինչպես կխոսի առաջիկայում հայկական զենքը եւ որքանով է հայ ժողովուրդը պատրաստ համակերպվելու նոր իրականության հետ:

Թուրքիայի արձագանքը Շուշիի գրավման կապակցությամբ բավական խիստ էր: Դեմիրելը հայտարարեց, որ իր երկիրը չի կարող անտարբեր մնալ «հայկական ագրեսիայի» դրսեւորումների նկատմամբ եւ այդ կապակցությամբ համապատասխան միջոցներ կձեռնարկի: Իբրեւ առաջին քայլ պետք է դիտարկել ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի արտակարգ նստաշրջանի հրավիրման պահանջը, ուր անկասկած խոսքը գնալու է Հայաստանի դեմ միջազգային պատժամիջոցների կիրառման մասին:

Լեռնային Ղարաբաղի իրադարձություններում Հայաստանի Հանրապետությանը մեղադրելու հնարավորությունը եւս մեկ ապացույց է այն բանի, որ հայկական դիվանագիտությունը չի կարողանում ապահովել Արցախի խնդրում Հայաստանի Հանրապետության մասնակցության աստիճանի հստակ ձեւակերպումն ու արմատավորումը միջազգային ատյաններում եւ համաշխարհային հասարակայնության շրջանակներում: Այստեղ, անշուշտ, մեղքի իրենց մեծ բաժինն ունեն նաեւ լրատվության միջոցներն ու որոշ բարձրաստիճան քաղաքական գործիչներ, որոնց պարբերական հայտարարությունները «հայրենանվեր գործունեության» վերաբերյալ խոցելի են դարձնում հանրապետության դիրքերը այս հարցում: Պատասխանատվություն է դա, թե կանխամտածված գործողություն, բայց Շուշիի գրավմանը վերաբերվող բոլոր օտարերկրյա հաղորդագրություններում խոսվում է Հայաստանի կողմից Շուշիի գրավման, կամ Հայաստանի զինված ուժերի մասնակցության մասին: Երբ անհրաժեշտ միջոցառումներ չձեռնարկվեն լրատվության մեջ ճշգրտումներ կատարելու ուղղությամբ, ընդհուպ մինչեւ արտգործնախարարության պաշտոնական հերքումը, ապա Թուրքիան կարող է հեշտությամբ հասնել իր նպատակին:

Պետք է հաշվի առնել, որ Շուշիի ազատագրման նկատմամբ Արեւմուտքի վերաբերմունքը առավելապես պայմանավորված է լինելու ոչ այնքան բուն իրադարձության մտահոգությամբ, որքան քաղաքական ընդհանուր իրավիճակով: Իսկ վերջին իրադարձությունները Տաջիկստանում ուժեղ խաղաքարտ են Թուրքիայի ձեռքում Արեւմուտքի վրա ճնշում գործադրելու համար: Կարծում ենք, որ Թուրքիան կդիմի նաեւ այլ քայլերի, այդ թվում կփորձի Հայաստանի դեմ լարել իր ազդեցության ոլորտում գտնվող որոշ երկրների: Ինչ վերաբերում է Թուրքիայի ակտիվ միջամտությանը մարտական իրադարձությունների ընթացքին, ապա կարծում ենք, որ այս փուլում դա կարտահայտվի սպառազինության մատակարարմամբ եւ գուցե Ադրբեջանի զինված ուժերում զինվորական մասնագետների մասնակցությամբ: Պետք է կարծել նաեւ, որ Թուրքիան անհրաժեշտ քայլեր կձեռնարկի Նախիջեւանի անվտանգությունն ապահովելու ուղղությամբ:

Իրանը եւս մեկ անգամ խիստ հավասարակշռված մոտեցում դրսեւորեց, հիմնականում հավատարիմ մնալով չեզոք միջնորդության սկզբունքին: Իրանի իշխանությունները արդարացի մտահոգություն արտահայտեցին մարտական գործողությունների ծավալման վերաբերյալ եւ կոչ արեցին հակամարտող կողմերին ձեռնպահ մնալ լարվածությունն ուժեղացնելուն ուղղված քայլերից: Շուշիի գրավմանը Հայաստանի զորքերի մասնակցության վերաբերյալ սխալ տեղեկությունները տեղ գտան նաեւ Իրանի ռադիոյի հաղորդագրություններում: Պետք է կարծել, որ առաջիկայում եւս Իրանը խիստ վերաբերմունք կցուցաբերի հաստատված ստատուս քվոն խախտելու փորձերի նկատմամբ:

ԵԱՀԽ-ն անկասկած իր դիրքորոշումը կարտահայտի Լեռնային Ղարաբաղում վերջին իրադարձությունների վերաբերյալ եւ բոլոր հիմքերը կա ենթադրելու, որ այն կձեւավորվի Թուրքիայի խիստ կողմնակալ տեսակետի անմիջական ճնշման տակ: Ուստի պետք է կարծել, որ դիվանագիտական ճակատում իրադարձությունների ընթացքն իր թեժությամբ չի զիջի ռազմադաշտին:

Տ. Հ.

Վերջերս Իրանում տեղի ունեցան համաժողովրդական ընտրություններ: Իսլամական հեղափոխության 14-րդ տարում որոշվեց երկրի ապագան. միլիոնավոր քաղաքացիներ, մոտենալով ընտրատուփին, «ոչ» ասացին երկիրը կառավարող արմատականներին:

ԻՐԱՆԸ ՆԱՅՈՒՄ Է ԴԵՊԻ ԱՊԱԳԱՆ

Le POINT

Ձայների հաշվարկը աննախադեպ արդյունք տվեց. իսլամական հեղափոխության առաջին տարիների քաղաքական կողմնակիցները պարտության մատնվեցին: Հաղթեցին «չափավորները», որոնք հավատարիմ մնալով Ղուրանի ոգուն եւ տառին, երկրի խնդիրների լուծմանը մոտենում են իրապաշտության դիրքերից: Նրանց մեջ են հատկապես Հանրապետության նախագահ Ալի Աքբար Հաշեմի-Ռաֆսանջանին եւ նրա հետեւորդները: Թեկնածուների գրեթե բոլոր ցուցակները գլխավորում է «Մարտնչող հոգեւորականության համայնքը» («չափավորները»): Այդ ցուցակների մեջ չմտան նույնիսկ առաջատար արմատական քաղաքագետները նախագահ Մեհդի Քյառուբին եւ ներքին գործերի նախկին նախարար Ալի Մոհթաշեմին: «Մարտնչող հոգեւորականության համայնքի» կուսակիցները պետք է բացեն այն մարդկանց աչքերը, որոնց մատը դրված չի ժամանակի զարկերակի վրա, որոնք չեն հասկանում երկրի կարիքները եւ աշխարհում իշխող միտումները, ընդգծեց «Թեհրան թայմս» թերթը:

Անցած ընտրությունները շատ բանով էին տարբերվում նախորդ ընտրություններից: Փոխվել են նաեւ իրանցիները, որոնց աշխարհը պատկերացնում էր նամազ անող մորուքավոր տղամարդկանց պարբերաբար նամազ կատարելիս եւ չադրայավոր կանանց տեսքով: Նույն իրանուհիները իրենց բարեկամների շրջապատում հաճույքով հպարտանում են իրենց նորաձեւ զգեստներով: Մորուքավորներն էլ զերծ չեն մարդկային թուլություններից: Ի միջի այլոց, ներկա ընտրություններում քվեարկվում էին 56 կին, որոնց թվում կային պատգամավորության իրական հավակնորդներ: Բայց եւ այնպես, ընդհանուր առմամբ այս երկրում բարքերը մնում են բավականին պահպանողական:

Չպետք է հաշվի չառնել նաեւ պարտվածների ուժը: Արմատական «Ջոմհուրիե Էսլամի» թերթն անհանգստություն արտահայտեց, որ մեջլիս են մտնում հիմնականում ոչ թե «պայքարի փորձ ունեցող հեղափոխականները», այլ տեխնոկրատները եւ «հեղափոխության նկատմամբ անտարբեր» գործիչները: Իսկական հեղափոխականներին, զգուշացնում է թերթը, անհրաժեշտ է ջանքերը միավորել մայիսի 8-ի ընտրությունների երկրորդ փուլի նախօրյակին:

Իսկ այժմ բոլորը գուշակում են, թե ինչ է սպասում Իսլամական Հանրապետությանը: Խնդիրները տնտեսությունում, քաղաքականությունում, սոցիալական ոլորտում բազմաթիվ են: *«Նյու Յորք թայմսը»* նշում է, որ *«երկրի վերականգնման մանդատի հետ միասին Հաշեմի Ռաֆսանջանին ստացավ նաեւ իր ամբողջ քաղաքական կարիերայի ընթացքում ամենալուրջ մարտահրավերը: Չէ՞ որ նախագահի ծրագրերի իրականացման համար կպահանջվի ինչ-որ ժամանակ, իսկ երկիրն արդյունք է սպասում հենց այսօր»:*

Հասարակության ավելի չափավորության համար պայքարը նախագահը տանում էր վաղուց: Եւ այժմ էլ փոփոխությունները ակնհայտ են: Օրինակ, Իրանը, ինչպես եւ նախկինում, հանդես է գալիս հակաամերիկյան հայտարարություններով: Բայց, ինչպես նկատում է «Նյու Յորք թայմսը», Թեհրանում ծառուղիներն էլ չեն լցվում ամերիկյան դրոշները տրորող ցուցարարներով: Նույնիսկ մամուլում պակասել են հարձակումները «ամենամեծ սատանա» ԱՄՆ-ի վրա:

Չնայած փոխադարձ անբարյացակամությունը դեռ մնում է, Թեհրանը Վաշինգտոնի նկատմամբ ընդառաջ քայլեր է կատարում: Լիբանանում ամերիկյան պատանդների ազատագրման համար Հաշեմի Ռաֆսանջանին ոչ միայն օգտագործեց իր քաղաքական հեղինակությունը, այլեւ, ինչպես պնդում են Վաշինգտոնում, յուրաքանչյուր ազատվածի համար հատկացրեց մոտ մեկ միլիոն դոլլար: 1991 թվականին ամերիկյան ապրանքների ներմուծման ծավալը գերազանցեց կես միլիարդ դոլլարը 10 անգամ ավելի, քան երկու տարի առաջ:

Կարելի է ենթադրել, որ այդ քայլերի հետեւում պարզորոշ երեւում է «չափավորների» պրագմատիկ գիծը, որոնք ձգտում են Իրանը դուրս բերել տնտեսական ճգնաժամից եւ ինքնամեկուսացումից: Թեհրանը մտադիր չի հետ մնալ ուրիշներից: ■

Թուրքիայում բացվեց քրդական ինստիտուտ

Քաղաքական տարբեր կուսակցություններ վիճաբանում են նաեւ քրդական մի հեռուստակայանի բացման առիթով

Վերջին ժամանակներս Ստամբուլում պաշտոնապես բացվեց «Քրդական հետազոտական ինստիտուտ», որի նախագահն է թուրք սոցիոլոգ դոկտ. Իսմայիլ Բեշիքչին:

«Ջումհուրիյեթ»-ի ապրիլի 30-ի համարից տեղեկանում ենք, որ Ստամբուլի Նիշանթաշ թաղամասում *(ուր ապրում են Օսմանյան կայսրությունից մնացած թուրք ազնվականների թոռները, հրեա մեծահարուստներ, նշանավոր թուրք գործարար մարդիկ եւ նաեւ քիչ թվով հայ ընտանիքներ.- խմբ.)* մի շենքի հարկաբաժին է տրամադրվել այս ինստիտուտին, որի բացմանը ներկա էին նաեւ Թուրքիայի Մեջլիսի անկախ քուրդ երեսփոխաններ, Հեփ Մեջլիսում մուտք գործած քրդերի ոչ պաշտոնական միակ կուսակցության նախագահ Ֆերիդուն Յազարը, Ճշմարիտ ուղի կուսակցության քուրդ պատգամավոր Սելիմ Ֆըրաթը (նշանավոր քուրդ ըմբոստ Շեյխ Սաիդի թոռը):

Արտասահմանցի հրավիրյալների մեջ էին Հայաստանից քուրդ գիտնական պրոֆ. Ջասիմ Ջալիլը, Շվեյցարիայից քուրդ պատմաբան Իսմեթ Շերիֆ Վանլը, Սիրիայից գրող Մուստաֆա Ռեշիդը եւ Բրիտանիայի Ստամբուլի հյուպատոս Ռիչարդ Մորը, որի ներկայությունը հետաքրքրություն էր առաջացնում:

Սակայն, նույն «Ջումհուրիյեթ»-ից տեղեկանում ենք, որ ոստիկանությունը ժամը 16-ին իջեցրել է ինստիտուտի թուրքերեն եւ քրդերեն գրությամբ ցուցատախտակը, պատճառաբանելով, թե դեռեւս Թուրքիայում քրդերին արտոնված չէ ցուցատախտակ կախել:

Թուրքական «Հյուրրիյեթ» եւ «Միլլիյեթ» օրաթերթերի նախորդ համարներում խիստ քննադատվում է Նիշանթաշի ոստիկանատան աշխատողների այս արարքը:

Այս առիթով ուզում ենք նշել, որ նորաստեղծ այս քրդական ինստիտուտի թուրք նախագահը դոկտ. Իսմայիլ Բեշիքչին, 20 տարուց ի վեր պայքարում է քրդական հարցի համար: Այդ պատճառով նա տարբեր ժամանակներում 11 տարի բանտարկության է դատապարտվել: Նա հեղինակ է բազում գիտահետազոտական գրքերի, որոնք սոցիոլոգիական, իրավագիտական, տնտեսագիտական, քաղաքական եւ պատմական հիմունքներով բացատրում են քրդական լեզվի եւ մշակույթի էությունը, արմատավորումը Անատոլիայում: Այս թուրք գիտնականը ամեն անգամ, երբ ազատվում էր բանտից, հրատարակում էր նոր հոդված, տալիս մամուլի ասուլիս, պատրաստում մի նոր ավարտաճառ, որի պատճառով թուրքական ներքին գործերի աշխատողները, որոնք անհամբեր սպասում էին հարմար առիթի, ձերբակալում էին Բեշիքչիին եւ նետում թուրքական դաժան բանտերը:

Թուրքիայում հանրային կարծիքը կանգնած է քրդական հարցի վերաբերյալ մի նոր «մեծ որոշման» դեմ առ դեմ, քանզի նախագահ Օզալը պնդում է «Քրդական հեռուստատեսություն» ստեղծելու գաղափարը, որին վարչապետ Դեմիրելը առայժմ ջերմ չի մոտենում:

Ր.Հ.Ա.

Շուշիի առումը. Թեհրանի ռադիոն փոխում է շեշտերը

Թեհրանի ռադիոն մայիսի 8-ի իր լրատվական ծրագրով Շուշիի գրավման առթիվ հաղորդեց հետեւյալը. «Մարտերը Շուշիի ներսում եւ նրա շրջակայքում դեռեւս շարունակվում են: Հայաստանի ուժերը քաղաքի 90 տոկոսը գրավել են, սակայն ադրբեջանական ուժերը դեռ որոշ կետերում դիմադրում են: Հայաստանը նախօրոք հայտարարել է, որ այդ քաղաքը իր ուժերի կողմից գրավված է: Ադրբեջանի Հանրապետությունը հաստատել է այդ լուրը: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունն ավելացնում է, որ Հայաստանի ուժերը այժմ էլ գրոհում են Լաչինը Ղարաբաղի եւ Հայաստանի միջեւ ճանապարհ բացելու նպատակով: Ադրբեջանի նախագահի պաշտոնակատար Յաղուբ Մամեդովն այսօր առավոտյան հեռախոսային խոսակցություն է ունեցել Իրանի նախագահ Հաշեմի Ռաֆսանջանիի հետ: Նրան տեղեկացնելով Ղարաբաղի ճգնաժամային իրավիճակի հետ, Մամեդովն ասել է, թե Ղարաբաղը կործանման եզրին է կանգնած եւ Իրանի նախագահից խնդրել է ժամկետից շուտ Ամերիկայի եւ Եվրոպայի հարցերով Իրանի արտգործնախարարի տեղակալ Վայեզիին գործուղել շրջան: Ըստ Թեհրանում ստորագրված համաձայնագրի, Վայեզիի շրջան ժամանելուց մեկ շաբաթ հետո պետք է զինադադար հաստատվեր:

Այդ հեռախոսազրույցից հետո Ռաֆսանջանին հեռախոսով կապվել է Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ եւ հետաքրքրվել Ղարաբաղի իրադարձությունների վերաբերյալ վերջին նորություններով: Հայաստանի նախագահն այս հեռախոսազրույցի ընթացքում ասել է, որ երկու շաբաթ առաջ, երբ երկու երկրների ղեկավարները գտնվում էին Թեհրանում, բախումներ սկսվեցին այն խմբավորումների միջեւ, որոնք չեն ենթարկվում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հանրապետություններին եւ չեն ցանկանում, որ խաղաղություն հաստատվի շրջանում: Այդ բախումների հետեւանքով էլ իրադրությունն ավելի սրվեց:

Հայաստանի Հանրապետության նախագահը, հաշվի առնելով դրության լարվածությունը, խնդրեց Իրանի Իսլամական Հանրապետության նախագահին հնարավորին չափ շուտ Ամերիկայի եւ Եվրոպայի հարցերով արտգործնախարարի տեղակալ Վայեզիին գործուղել շրջան:

Ըստ Աշխաբադ գործուղված մեր թղթակցի հաղորդագրության, Ռաֆսանջանին այդ հեռախոսային խոսակցության ընթացքում իրադրության լարվածության կապակցությամբ մտահոգություն արտահայտելով, հույս հայտնեց, որ վերջ կտրվի արյունահեղությանը եւ խաղաղություն կհաստատվի շրջանում: Նա համաձայնեց նաեւ ժամանակից շուտ շրջան գործուղել Վայեզիին»:

Այս հաղորդագրության մեջ ուշագրավ է եւ մտահոգություն է պատճառում այն փաստը, որ Շուշիի գրավումը վերագրվում է ոչ թե Ղարաբաղի ինքնապաշտպանության ուժերին, այլ Հայաստանին: Այն դեպքում, երբ բազմիցս նշվել է, որ Ղարաբաղում կռվում են տեղի ինքնապաշտպանության ջոկատները: Թվում է, Թեհրանի ռադիոն եւս պետք է այդ մասին տեղյակ լիներ: Թեկուզ հենվելով հենց իրենց հաղորդագրության վրա, որտեղ ասվում է. «Հայաստանի նախագահն ասաց, թե դա երկու հանրապետություններին չենթարկվող ուժերի գործն է եղել»: Եթե հաշվի առնենք նաեւ այն հանգամանքը, որ մինչ այդ վերոհիշյալ ռադիոն միշտ օգտագործել է «հայ գրոհայիններ» արտահայտությունը, հարց է ծագում, ինչո՞ւ հենց հիմա այդ ուժերն սկսեցին անվանվել Հայաստանի ուժեր: Սա մտահոգիչ է նաեւ այն տեսակետից, որ եզակի չէ: Այդպես են արտահայտվում նաեւ այլ ռադիոկայաններ եւ լրատվական գործակալություններ:

ԷՄՄԱ ԲԵԳԻՋԱՆՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Ռոբերտո Սեթո

ՀՀ մշակույթի նախարարության Եւրոպայի ներկայացուցիչ

Մայիսի 5-ին համերգաներկայացման ասպարեզի ֆրանսահայ մենեջեր Ռոբերտո Սեթոն նշանակվեց Եւրոպայում Հայաստանի մշակույթի ներկայացուցիչ:

Մեր հայրենակիցը երկար տարիներ աշխատել է Եւրոպայի եւ Ամերիկայի նշանավոր աստղերի հետ, եղել է նույնիսկ նրանց կնքահայրը: Ջիմի Հենդրիքս, «Լեդ Զեփելին», այս անունները լսելիս մարդ փշաքաղվում է, սակայն ինքը շատ համեստ է: 64-ամյա Ռոբերտո Սեթոն առաջին անգամն է, որ աշխատելու է հայերի եւ հայրենիքի համար:

Սեթոյի անվանը հանդիպում ենք «20-րդ դարի թեթեւ երաժշտության հանրագիտարանում», թերթում տարբեր ժամանակներում միջազգային զանազան թերթերում լույս տեսած հազարավոր հոդվածներ ու լուսանկարներ եւ, վերջապես, տեղեկանում «Ֆիլիպս» ֆիրմայի կողմից նրան շնորհված 5 ոսկե եւ պլատինե ձայնապնակների մասին: Սեթոն դրանց արժանացել է իր հայտնաբերած Դեմիս Ռուսոսի համար, որի հեղինակությունն է կռել եւ շրջել նրա հետ աշխարհով մեկ:

1960-ական թվականներին, որ համարվում են նաեւ թվիսթի տարիներ, աշխարհի 76 ռադիոկայաններով հնչում էր Ռոբերտո Սեթոյի հեղինակած եւ իր իսկ կատարմամբ հայտնի «Բրիժիտ Բարդո, Բարդո» երգը:

Սրանից երկու տարի առաջ, 1990-ին, երբ Հայաստանի ռադիոհեռուստատեսության պետական կոմիտեի մի խումբ աշխատողներս խմբագիր Մերի Զարյանի հետ գործուղվել էինք Ֆրանսիա, տիկ. Զարյանը Փարիզում ինձ ծանոթացրեց պրն. Լուսարոնյանի հետ: Նստած էինք Պոմպիդուի անվան մշակույթի կենտրոնի դիմաց, ֆրանսիական տիպիկ մի սրճարանում: Կարճահասակ, սակայն լայն ուսերով ու խոշոր աչքերով, սարոյանական բեղերով մարդ է դիմացինս: Հակառակ սրտի հիվանդության, խոսում էր 17 տարեկան տաքարյուն երիտասարդի պես, վիճաբանում ինքզինքը ծնելով: Հուզվում էր, գոռում-գոռչում այս մարդը: *«Մենք ե՞րբ մարդ պիտի ըլլանք»*, ասում էր իր կոտրած հայերենով, նկատի ունենալով հայկական մշակույթը արտասահմանում ներկայացնելու անվան տակ Արեւմուտք ժամանած սիրողական մակարդակի այն գեղարվեստական խմբերին, որոնք խայտառակում են թե իրենց, թե հայ ժողովրդին: *«Այսպիսի գործ չըլլար, կը բաւե այլեւս»*, ասում էր նա ու շարունակում. *«հասկցանք, մինչեւ հիմա եղաւ, իհարկէ բարի նպատակներով եղաւ, սակայն այլեւս չի կարելի նման կերպով շարունակել: Տգիտություն է դա, աշխարհի ամենահեղինակաւոր ժողովուրդներն անգամ իրենց ավելի ծարոյկարեն են մատուցում»*: Աչքերս չորս արած դիտում էի նրան...

Նա մեկ գոռում, մեկ տխրում, մեկ էլ այնպես էր բացականչում, որ առանց չափազանցության կողքի սեղանների հաճախորդները վախից սեղանի վրայի իրերը գետին էին գցում... Այս աղմկալի տարիքոտ երիտասարդը «The Chance Orchestra» կոչված 18 հոգանոց հոյակապ ջազ նվագախմբի մենեջերն էր այդ թվականին:

Սակայն հակառակ իր խիստ քննադատությունների, նա այդ ժամանակ երբեք չէր մոտենում «հայ show bis»-ին ավելի մոտիկից, ակտիվորեն ու անձամբ օգնելու, զբաղվելու գաղափարին:

Երկու տարվա համառ հանդիպումներից, այցելություններից հետո Փարիզում ութ ամիս առաջ ներկայացրինք բնիկ երեւանցի, այժմ ֆրանսահայ ջութակահար երգչուհի Շուշաննային: Աչքերը խոշոր բանալով, ըստ սովորության սկսեց վրաս գոռալ. *«Քեզի քանի անգամ ասացի, որ այլեւս չխոսես հայ երգիչների կամ երգչուհիների մասին: Ժամանակ չունիմ...»*:

Պատասխան չտվեցի. Շուշաննայի տեսահոլովակները ցույց տվեցի ու կես ժամ հետո Ռոբերտոն Շուշաննային էր հանգստացնում. *«Դու մի նեղացիր, աղջիկս, ես ինքզինքս եմ զայրանում, որովհետեւ տեսնում եմ, որ դիմացս վրան աշխատելու արժանի, քեզի պես երիտասարդ ու խոստումնալից տաղանդավոր արվեստագետուհի կա: Հասկցանք, համոզեցիր ինձ, տղա, անցնինք կոնկրետ խոսակցության»*: Այսօր Շուշաննայի համար Ֆրանսիայի նշանավոր երգի բառեր գրողներ եւ չորս երգահաններ են աշխատում:

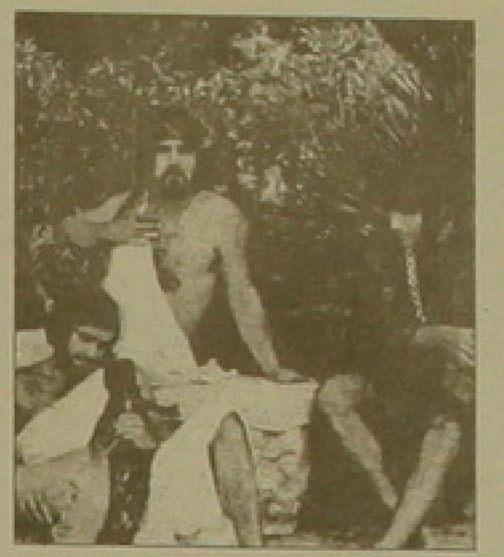

«Աֆրոդիտ չայլդ» խումբը, որով սկսեց Դեմիս Ռուսոսը:

Հայաստանի մշակույթի նախարար պրն. Հակոբ Մովսեսը եւ երաժշտական հարցերի գծով նրա տեղակալ, կոմպոզիտոր Ստեփան Լուսիկյանը ընդառաջեցին առաջարկիս եւ նրան հրավիրեցին Հայաստան: Ապրիլի 20-ից մինչեւ մայիսի 6-ը առաջին անգամ հայրենիքում էր գտնվում Ռոբերտո Սեթոն:

Գլխավորությամբ տիկ. Մերի Զարյանի, նախարարության եւ մեր համագործակցությամբ Ռոբերտո Սեթոն 8 օրվա մեջ 28 երգիչ, երգչուհի եւ խմբերի հետ ծանոթացավ, տեղեկացավ ռադիո-հեռուստացույցի, արտգործնախարարության մշակութային վարչության, կոմպոզիտորների միության, երաժշտական դպրոցների, կոնսերվատորիայի, նորաստեղծ երաժշտական սեփական սեկտորի գործիչների հետ: Կատարեց ընտրություններ, պատրաստվեցին ծրագրեր, որոնց մասին առայժմ չենք ուզում հայտարարություններ անել:

Ի՞նչ ասենք, ազգի հինգերորդ ուժը մշակույթի զենքը գոնե կարողրենք օգտագործել:

ՌԱՖՖԻ ՀԵՐՍՈՆ ԱՐԱՔՍ

Տաղանդավորը կռիվ տվող որբ մանուկն է

Լոս Անջելեսի Սեւադա արտ ստուդիոն նվեր է ուղարկում Գյումրիի նկարչական դպրոցին

Երկրաշարժ եւ Գյումրի... Որքա՞ն ժամանակ դեռեւս այս անուններն իրար կապված պիտի մնան: Ձեռուններում գուցե արդեն խամրել ու անցյալ է դարձել այդ ահավոր ողբերգությունը, չեն պատկերացնում հավերժ հիվանդի ու անդամալույծի առօրյան: Սակայն մտիր Գյումրի ու դեռ է հառնում տխուր, սիրտ ճմլող տեսարանը. կիսավեր, մութ ակնախոռոչներով խարխուլ շենքեր, ցեխակոլոլ, ջրափոսերով պատված խորդուբորդ փողոցներ եւ ամենուր իրար գլխի թափված կամ դոշ-դոշի կպած փայտե անպարտեզ, ցածրիկ տնակներ ժամանակավոր կացարաններ, որ այդպես էլ ապահով տուն, ընտանեկան ջերմ օջախի չեն վերածվում:

Կտրում ենք երբեմնի շուքով հրապարակը. այժմ կիսավեր եկեղեցին ու կինոթատրոնն են պատմում այն, մտնում հռչակավոր քաղաքային պարկը: Հենց մուտքի աջ կողմում դարձյալ մի քանի խղճուկ տնակներ են եսեւ-եսեւի շարված: Օրն ամպամած է, թեթեւ անձրեւ է մաղում: Տնակաշարի մուտքի տան վրա ցուցանակ կա. Գյումրիի նկարչական դպրոց: Ներս ենք մտնում եւ դեռեւս մի քանի րոպե անվարժ, կիսամութի մեջ, նեղլիկ միջանցքում խոնվում: Սակայն կամաց-կամաց միջանցքի խավարը պատերից սկսում է ճառագել: Նկարներ են, դպրոցի սաների եւ ուսուցիչների աշխատանքները: Յուրաքանչյուր նկար բացվում-խորանում է, պատերը ետ-ետ են քաշվում, ցածրիկ առաստաղը բարձրանում, ու դու հայտնվում ես բազմաձայն, բազմագույն ու առասպելական մի աշխարհում: Աչքիդ լողում են դեմքեր, հրաշագեղ ու վառեհեղ պատկերներ, գույների կռիվ ու հաշտություն:

Գյումրիի նկարչական դպրոցը հիմնադրվել է 70 տարի, ավելի ճիշտ 71 տարի առաջ: Այսօր հոբելյան է: Դեռ անցած տարի պիտի նշեին այն, սակայն դպրոցի տնօրեն Սամվել Լաճիկյանն ասում է, թե նեղ վիճակը հնար չէր տալիս: Դպրոցը նկարիչների մի քանի սերունդ է դաստիարակել, նշանավոր անուններ տվել. Մարիամ եւ Երանուհի Ասլամազյաններ, Խաչատուր Եսայան, Եփրեմ Սավայան, Կարապետ Տիրատուրյան, Հակոբ Ռուխկյան, Ալեքսանդր Գրիգորյան եւ էլի ուրիշներ: Իրենց ասելով, այն նախկին Խ. Միությունում ամենահներից է, նույնիսկ ամենահինը: Գուցե: Այն լավ ու նեղ օրեր շատ է տեսել: Ասում են, թե 41 թվին տնօրենը երկու մետր բյազի համար խնդրագիր էր գրել տրիկոտաժի ֆաբրիկային: Դպրոցը հնգամյա է: Սամվել Լաճիկյանն ուզում է այն տասնամյա դարձնել, եւ կդարձնի: Կողքից մեկն ասում է՝ իր տունը չի շինում, դպրոցն է շինում:

Վաթսունական թվականներին այստեղ է սովորել նաեւ այժմ հեռու Լոս Անջելեսում բնակվող նկարիչ Սամվել Սեւադան (Գրիգորյան): Այսօր (շաբաթ, մայիս 9) նա անակնկալ է մատուցում դպրոցի սաներին: Հոբելյանական հանդիսության ժամանակ, որ կատարվեց դիմացի մշակույթի տանը, հայտարարվեց, թե Սեւադան 1000 դոլարի չափի գումար է ուղարկել երեխաներին: Սեւադան երկու տարի չկա՝ տեղափոխվել է ԱՄՆ եւ արդեն այնտեղ հայ երեխաների համար նկարչական ստուդիա բացել: Անցյալ տարի նոյեմբերի 5-ին Լոս Անջելեսում բացվեց այդ երեխաների ստեղծագործությունների առաջին ցուցահանդեսը, որից ստացված հասույթն էլ երեխաների ցանկությամբ ուղարկվեց Գյումրիի նկարչական դպրոց: Դահլիճը հուզված է. մոտ 150-200 երեխա 4 թե 500-ական ռուբլի նվեր են ստանում: Ինչքան գումարը չի ուրախացնում, որքան որ օգնությունը կոնկրետ հասցե ունի: Մեծերն ասում են, թե սա առաջին անգամն է. մնացած ժամանակ օգնությունը եկել է ընդհանուր, մի տեսակ անհասցե: Դահլիճը լեփ-լեցուն է, խառնված: Ծաղիկներ, սրտի խոսքեր... Ընթերցում են լոսանջելեսցի երեխաների ուղերձը, սաներից մեկը հեռակա իր նկարն է նվիրում նրանց:

Դուրս ենք գալիս, դարձյալ շրջում դպրոցի միջանցքներում: Կտավները ճչում են, երեխաները անմեկնելի են, անսպասելի փայլատակումներով: Կողքին ուսուցիչների գործերն են, խիստ դրոշմ-սիրոնալ Սամվել Լաճիկյանը, զուսպ Սերգեյ Միրզոյանը, բուռն Կամոն, որ Շամսեդդին է ստորագրում, ասել է թե Արեգնածին, եւ Ծիրոն, Երեւանի բոհեմից հայտնի Ծիրոն, որ ասում է, թե ինքը «ինչքան ժամանակակից ձեւերով կնկարե», նեղվում իր Հովհաննես Գաստարյան անունը շատ տալու համար եւ շարունակում, թե տաղանդավոր երեխան այն որբն է, որ մենակ կռիվ է տալիս եւ նկարներ արարում: Ծիրոն Սեւադայի մանկության ընկերներից է, հին ընկեր ինչպես ինքն է ասում, քանի որ նա Լոս Անջելեսում է ապրում, ինքը՝ այստեղ: Այդ մանկության հուշով էլ նա պատից հանում է իր գործերից մեկը եւ ասում. սա ընկերոջս պիտի ուղարկեմ...

Սամվել Սեւադան Լոս Անջելեսի իր արվեստանոցում

ՀԱՄԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐՅԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀՀ բարձրագույն խմբի առաջնություն

7-րդ տուր, 1-ին ենթախումբ

ՀՄԸՄ - «Բանանց» 2:2
«Նիգ» - «Արարատ» 0:3
«Նաիրի» - «Սյունիք» 0:0
«Ալաշկերտ» - «Ախթամար» 0:1
ՀՄՄ ՖԻՄԱ - «Լոռի» 0:0

Անբարենպաստ եղանակի պատճառով «Զորավան» - «Մալաթիա» հանդիպումը չի կայացել:

3-րդ տուրից հետաձգված «Զորավան» - «Սյունիք» հանդիպումն ավարտվեց 0:2 հաշվով:

2-րդ ենթախումբ

«Կոտայք» - «Դեբեդ» 9:1
«Զվարթնոց» - «Կիլիկիա» 1:1
«Արաքս» - «Կանազ» 0:3
«Շիրակ» - «Վան» 2:0
«Կոշկագործ» - «Քասախ» 1:0
«Պահածոյագ.» - «Իմպուլս» 2:0

«Օգնիր եւ օգնություն կգտնես»

Այս կարգախոսով անցկացվող արդեն երկրորդ համերգին մասնակցում էին հեղինակային ժանրի կատարողներ Ռուբեն Հախվերդյանը, Լիլիթ Պիպոյանն ու Աշոտ Աշիկյանը:

Հիվանդության կապակցությամբ Ռուբեն Հախվերդյանի անվան շուրջ առաջացած աղմուկը մի լիովին սպասելի արդյունք տվեց: Փարիզից վերադառնալով Ռուբեն Հախվերդյանն այժմ արդեն կարող է փորձել հանդիսատեսներով ապահովել անգամ մարզա-համերգային համալիրի փոքր դահլիճը: Այս ենթադրության համար հիմք են հանդիսանում եւ վերջերս Ֆիլհարմոնիկ փոքր դահլիճում կայացած Արցախի ազատամարտիկներին նվիրված բարեգործական համերգը, որի տոմսերը վաղօրոք սպառված էին, եւ մայիսի 9-ին արդեն Արամ Խաչատրյանի անվան մեծ համերգասրահի լեփ-լեցուն դահլիճում տեղի ունեցած երեկոն: Հիշատակված երկու համերգների տոմսերի գներն էլ բավականաչափ բարձր էին՝ միջինը 50 ռուբլի, որի պատճառով համերգասրահից դուրս մնացին այս ժանրի շարքային երկրպագուներից շատերը: Սակայն մայիսի 9-ի համերգն էլ էր բարեգործական ու ստացված ամբողջ հասույթը պիտի հատկացվեր աշխատանքի եւ սոցիալական ապահովության նախարարության բարեգործական հիմնադրամի կազմակերպած ճաշարանին, որից օգտվում են ամենակարիքավոր կենսաթոշակառուները:

Ռուբեն Հախվերդյանի խիստ հոգեհարազատ, գրեթե սերտած երգերին շատ անգամ դահլիճն էլ էր ձայնակցում: Այլ է ավելի քիչ հայտնի, կիթառով հոգեւոր երգեր կատարող Աշոտ Աշիկյանի խնդիրը, որն ինքն էր առաջարկում իր հետ միասին կրկներգել «Ալելուիա»: Շատ ավելի բարդ ու գրեթե անհնար կլինի Լիլիթ Պիպոյանին ձայնակցելը, դրա համար որոշակի կատարողական ու ձայնային տվյալներ են անհրաժեշտ:

Ընդհանրապես ամբողջ համերգը խիստ ջերմ ու մտերմիկ մթնոլորտում անցավ ու երեք երգիչներն էլ հավասարապես բուռն ծափահարությունների արժանացան: Երգերի դադարներին իրենց խիստ յուրահատուկ ոչ պետական զանազան հայտարարությունների հետ միաժամանակ Ռուբեն Հախվերդյանն այսպիսի համերգները *«ժանրի հաստատում»* համարեց ու հույս հայտնեց, որ դրանք *«գնալով ավելի բնական ու սովորական կդառնան: Մի բան, որ առաջ այսքան միանշանակ չէր ընդունվում»*:

Ս. ԽՈՐԱՅԵԼՅԱՆ

ԱԶԳ

Մարզա-առողջարարական խմբակում պարապել ցանկացողները (անկախ սեռից եւ տարիքից) կարող են դիմել «Պոլիտեխնիկ» մարզական ակումբ: Այնտեղ դուք հաղորդակից կլինեք առողջարարական եւ սպորտային մարմնամարզության (լող, ասլետիզմ, արեւելյան մարտարվեստների տարրեր) նորագույն մեթոդներին, հնարավորություն կունենաք կոփել ձեր մարմինը, միշտ լինել առույգ, զվարթ, կենսուրախ:

Հասցեն. Տերյան 105, Ճարտարագիտական համալսարան, թիվ 21 մասնաշենք, հեռ. 59-85-67:

Հայ ծովանկարիչների գործերը ներկայացվեցին առաջին անգամ

Մայիսի 9-ին Հայաստանի ազգային պատկերասրահում բացվեց «Հովհաննես Այվազովսկին եւ հայ ծովանկարիչները» ցուցահանդեսը, որը նվիրված է Այվազովսկու ծննդյան 175-ամյակին (կազմակերպիչների ուշադրությունն ենք հրավիրում ցուցահանդեսի փոքր-ինչ հակասական անվանման վրա, որով Այվազովսկին առանձնացվում է ընդհանրապես հայ ծովանկարիչներից):

Ուրեմն, առաջին անգամ նույն ցուցադրանում ի մի էին բերված Այվազովսկու եւ հայ մյուս ծովանկարիչների՝ Վարդան Մախոխյանի, Էմանուել Մահտեսյանի, Արսեն Շաբանյանի, Գեւորգ Բաշինջաղյանի եւ այլոց հարյուրից ավել կտավներն ու գրաֆիկ աշխատանքները: Ծովի ընկալման հայկական տեսակը ներկայացնող գործերի զգալի մասն էին կազմում սփյուռքահայերի նվիրատվությունները (այս կապակցությամբ մտահոգում է եւ առանձին խոսակցության առարկա է, թե եթե փորձենք աշխարհի բոլոր ծայրերից հայերի նկարները Հայաստան բերել, հապա ինչպե՞ս աշխարհը պիտի ճանաչի, տվյալ դեպքում՝ ծովանկարիչներին, իսկ ընդհանրապես՝ մեր մյուս մեծերին): Շուրջ 25 գործեր բերված էին Վեհարանի թանգարանից:

Ցուցահանդեսի բացմանը խոսք առացին Հենրիկ Իգիթյանը, Շահեն Խաչատրյանը, Համբարձում Գալստյանը, որն առաջարկեց պատկերասրահին օգնելու նպատակով հիմնադրամ ստեղծել:

Պատկերասրահի դահլիճում կայացավ Շահեն Խաչատրյանի Այվազովսկուն նվիրված դասախոսությունը՝ գունավոր սահիկների ցուցադրմամբ:

Այս ցուցահանդեսը երեք ամիս կտեւի: Հեռանկարում «Այվազովսկին եւ հայ ծովանկարիչները» թանգարանի ստեղծումն է: Ա. Ի.

digitised by A.R.A.R.@

Հանդիպումներ Ամերիկյան կոնգրեսում

ՌԱԿ Հայ իրավանց խորհրդի Վաշինգտոնի ներկայացուցիչ եւ Հայկական Համագումարի տնօրեն ժողովի անդամ տիկին Անի Թոփալի նախաձեռնությամբ եւ ընկերակցությամբ հայ պատգամավորներ Վիգեն Խաչատրյանն ու Պետրոս Քացախյանը հանդիպումներ ունեցան Ամերիկայի կոնգրեսականներ Ֆրենկ Պալոնեի, սենատոր Լեւինի, Ջեն Սնյերգի եւ Կարլ Լեւինի հետ:

ՀՌԱԿ ներկայացուցիչները Ամերիկայի կոնգրեսի անդամներին բացատրեցին Հայաստանի այժմյան քաղաքական վիճակը, դեպի ռամկավարացում նրա ընթացքը, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների հետ սերտ կապերի եւ Արցախի հիմնահարցի մասին: Նրանք անդրադարձան նաեւ վերջերս Հայաստանի սահմաններից ներս կատարված ազերի հարձակումներին, որոնք ցանկանում են Հայաստանը ներքաշել պատերազմի մեջ, ինչպես նաեւ Թուրքիայի Ադրբեջանին տված ռազմական օժանդակության. Նախիջեւանի հարցով կատարած զեկուցումներին եւ Ադրբեջանում անարդարորեն մահվան դատապարտված հինգ հայորդիների մասին:

Կոնգրեսական Պալոնեն զարմանք հայտնեց, թե Ամերիկայի կառավարությունը շարունակում է թիկունք կանգնել Թուրքիային, հակառակ Միության փլուզումին, իսկ սենատոր Լեւինը թելադրեց Ամերիկայի արտաքին գործոց նախարարությունից մեծապես միջամտություն պահանջել: Տիկին Ջեն Սնյերգը, որ կոնգրեսի արտաքին հարաբերությունների հանձնախմբի անդամ է, խոստացավ ամեն հնարավորն անել դադարեցնելու համար Ադրբեջանի կողմից սկսված շրջափակումը, թիկունք կանգնելով այդ նպատակով կոնգրեսին ներկայացված առաջարկին: Սենատոր Լեւինը Ղարաբաղի հարցի միակ լուծումը գտավ ՄԱԿ-ի զինված ուժերի ներկայությունը Արցախում, եւ խոստացավ անել ամեն հնարավորը համոզելու Ամերիկայի կառավարությանն այդ ուղղությամբ:

Այս եւ այլ հանդիպումներին հայ ներկայացուցիչներին ընկերակցեցին նաեւ Գեւորգ Մարաշլյանը եւ Հայկական Համագումարից Վան Գրիգորյանն ու Ռուբեն Ադալյանը:

Նույն օրը ներկայացուցիչներն այցելեցին Հայկական դեսպանատուն եւ հանդիպում ունեցան առաջին քարտուղար Գառնիկ Նանագուլյանի հետ: Այցելեցին նաեւ ՀԲԸ Միության տեղեկատվության կենտրոն:

Հայաստանի ռամկավարացումն ու Արցախի արյունոտ, բայց հերոսական դեպքերը գրավել են ամբողջ աշխարհի եւ մանավանդ Արեւմտյան հզորագույն երկրների ուշադրությունը եւ պետական թե անհատական կազմակերպություններ իրենց հնարավորն են անում զերազոյն տեղեկություններ քաղելու սուր կետերի դեպքերի մասին:

Այդ նպատակով էլ ՀՌԱԿ ներկայացուցիչների հետ հանդիպումներ ունենալու ցանկություններ հայտնեցին Արցախի հարցով զբաղվող ամերիկյան մի շարք կազմակերպություններ:

Առաջին հերթին նրանք հանդիպեցին կոնգրեսի Եվրոպայի անվտանգության եւ համագործակցության խորհրդի եւ Հելսինկիի հանձնախմբի պատասխանատուներ դոկտ. Մայքլ Օխսի եւ Պատրիսիա Քարլիի հետ, որոնք մի շաբաթ առաջ էին վերադարձել Երեւան եւ Բաքու կատարած իրենց ուղեւորությունից: Նրանք հիմնապես հետաքրքրվեցին Մինսկում տեղի ունենալիք համաժողովի նախօրյակի դեպքերով եւ քաղաքական զարգացումով, մինչ Վաշինգտոն լուրեր կհասնեին Շուշիի գրավման մասին: Ներկայացուցիչներ Վիգեն Խաչատրյանն ու Պետրոս Քացախյանը պատմական եւ քաղաքական սպառիչ փաստարկումներով դատապարտեցին Ադրբեջանի կեցվածքը եւ պաշտպանեցին Մինսկի ժողովին Արցախի պետության մասնակցության իրավասությունը:

Աշխարհի նորաստեղծ ռամկավար, պետությունների խորհրդարանների անդամների միջեւ հաղորդակցություն ստեղծելու, իրար օգնելու, տեղեկություններ փոխանցելու եւ մարդու իրավունքները պաշտպանելու համար կազմված Կոնգրեսի մարդու իրավունքի հիմնարկության տնօրեն Պոլ Միլը եւ պատասխանատու Քարոլին Քրոֆըը հանդիպումներ ունեցան ներկայացուցիչների հետ եւ բացատրեցին իրենց կազմակերպության ստեղծման եւ առաջայի ծրագրերի մասին: Կազմակերպության ընդհանուր նպատակը դրական գտնելով, ներկայացուցիչները խոստացան Հայաստանի խորհրդարանի մեջ բացատրել նրանց կազմակերպության նպատակները:

Օրվա վերջում Վիգեն Խաչատրյանն ու Պետրոս Քացախյանը հանդիպում ունեցան արտաքին գործերի նախարարության Հայաստանի մասնագետների հետ: ■

Ուշադրություն, իջեւանցիներ

Երեւանում ապրող նախկին իջեւանցիներ, ովքեր մտահոգված են շրջանի պաշտպանության ամրապնդման հարցերով եւ ցանկություն ունեն դրամ եւ անհրաժեշտ միջոցներ տրամադրելով իրենց նպաստը բերել սահմանային բնակավայրերի վրա կատարվող տեւական հարձակումներին դիմակայելու գործին, թող Երեւանում դիմեն հետեւյալ մարդկանց.

Իջեւան. Օթարյան Վրեժ, Հարությունյան Յուրիկ 47-14-78. **Ազատամուտ.** Նաղդալյան Գրիգոր 35-52-49. **Ակնաղբյուր.** Մխիթարյան Բորիս 57-05-95. **Այգեհովիտ.** Ազատյան Սերգեյ, Չոբանյան Արամ 47-14-78, 62-28-14. **Աչաջուր.** Սաֆանյան Արամայիս, Կարայան Հայկազ 65-35-31, 52-67-48. **Բերքաբեր.** Արզումանյան Արտավազդ 24-70-71. **Գանձաքար.** Ղազարյան Ռուբիկ 23-57-29. **Դիտավան.** Ավանյան Կորյուն 39-47-10. **Ենոքավան.** Գաբրիելյան Գագիկ 35-80-57. **Խաշթառակ.** Քամալյան Դերենիկ 64-20-89. **Կիրանց.** Բաղդանյան Սոս 22-10-69. **Վազաշեն.** Մելքումյան Մելիք 48-08-37.

Այս անվանացանկում չընդգրկված բնակավայրերի ներկայացուցիչները առաջարկությունների եւ նախաձեռնությունների համար կարող են դիմել Իսկանդարյան Ալեքսանդրին, հեռախոս 72-12-10:

Նախաձեռնող խումբ

ՌԱԿ Հանրապետական վարչությունը հրավիրում է այսօր, մայիսի 13-ին, ժամը 19:00-ին Ա. Եկարյան ակումբի անդամական ժողով, որը տեղի կունենա ՌԱԿ մամուլի գրասենյակի ժողովասրահում:

Լուրերի Ժամ

Բուշը խոստանում է

Նախագահ Բուշը խոստացավ լրջորեն հաշվի առնել քաղաքաբնակների կարիքները, որից հետո Լոս Անջելեսում տեղակայված զորքը հեռացավ քաղաքից, որտեղ 10 օր առաջ տեղի էին ունեցել զանգվածային անկարգություններ: Այժմ միայն Ազգային պահակազորի 10 հազար զինվորներ են տեղական ոստիկանության հետ միասին պահպանում քաղաքի անդորրը: ■

Երկրագնդի գագաթաժողով

Աշխարհի 143 երկրներ շաբաթ օրը ՄԱԿ-ում որոշեցին հարձակում գործել երկրագնդի ջերմության անկման հիմնահարցի վրա, մեկ շաբաթ տեւած բանակցություններից հետո: Երկրագնդի գագաթաժողովը, ինչպես կոչում են այն, կկայանա առաջիկա ամսին, Ռիո դե Ժանեյրոյում, մասնակցությամբ շուրջ 100 երկրների ղեկավարների: ■

Գտնվեց 11 դիակ

Փրկարար ջոկատները գտան 26 հանքափորներից 11-ի մարմինները: Նրանք զոհվել էին Նովա Սկոտիայի (Կանադա) քարածխի Ուեստրեյ հանքախորշում շաբաթ օրը պատահած պայթյունի ընթացքում: Մնացյալների ճակատագիրը մնում է անհայտ: ■

Գործադուլներ ԳՖՀ-ում

Հանրային մարզի աշխատողների գործադուլը հազիվ վերջացած, Գերմանիայում ուրվագծվում են նոր գործադուլներ, հատկապես ավտոմեքենաշինության, էլեկտրականության եւ մեքենաշինության ասպարեզներում: Արհմիությունններից մի քանիսը շաբաթ օրը հայտարարեց, թե վերոհիշյալ մարզի 8000 ձեռնարկությունների աշխատավորներ պատրաստ են գործադուլի, եթե 5,4 տոկոսով չբարձրանա նրանց աշխատավարձը: ■

Արյունոտ ընտրություններ

Նախագահ Կորասոն Ակինոյի հաջորդին ընտրելու եւ երկրի խորհրդարանի նոր անդամներին որոշելու համար երկուշաբթի օրը Ֆիլիպիններում սկսվեցին ընտրությունները: Ու դրանց հետ քաղաքական սպանությունները: Արդեն սպանվել են 28 մարդ: Լավագույն հնարավորություններ ունի Մարիամ Սանտիագոն: Նրան հետեւում են Ռամոսը եւ Իմելդա Մարկոսը: ■

Սերբերը հարձակվում են

Այն բանից հետո, երբ սերբական ջոկատներն ականանետների ու թնդանոթների կրակով հրդեհեցին Սարաեւո քաղաքի կենտրոնական մասն ու մի շարք արվարձաններ, Բոսնիան մեղադրեց սերբերին քաղաքը գրավելու մտադրությամբ: Սերբերը երեկ գրավեցին Մոստար քաղաքը: Եվրոպական համայնքի երկրները տուն կանչեցին իրենց դեսպաններին: ■

Սահմանային ճշտումներ

ՄԱԿ-ի համապատասխան հանձնախումբը ավարտեց Քուվեյթ-Իրաք սահմանագծային երբեք որոշերի ճշգրտումը: Նոր սահմանագիծը Քուվեյթին զիջում է Իրաքի տիրապետության տակ գտնվող 10 նավթահորերի եւ նավային բազայի տարածքը: Սա մի ապացույց եւս, թե սահմանների վերագծումը անկարելի բան չէ ժամանակակից աշխարհում: ■

Ղարձյալ Միջինարեւելյանը

Բրյուսելում եւ Վաշինգտոնում երկուշաբթի օրը միաժամանակ վերսկսվեցին միջինարեւելյան բանակցությունները, առաջինում տնտեսական, իսկ երկրորդում ռազմական հարցերի շուրջ: Սիրիան եւ Լիբանանը չեն մասնակցում ժողովներին, առարկելով, թե երկկողմանի հանդիպումներն առայժմ արդյունք չեն տվել: Բրյուսելի ժողովին Իսրայելը չի մասնակցում, առարկելով, թե պաղեստինյան պատվիրակությանը մաս են կազմում վտարանդի ներկայացուցիչներ: ■

Լուրերը Interfax-ի, «Սնարք»-ի եւ մեր սեփ. թղթակիցների

Մռավյան փողոցը վերանվանվում է Ալեք Մանուկյան

Այսօր, չորեքշաբթի, ժամը 1-ին Մռավյան փողոցի վրա տեղի կունենա անվանակոչության հանդիսավոր արարողություն: Փողոցը կվերանվանվի ազգային մեծագույն բարերար, ՀԲԸ Միության պատվո նախագահ Ալեք Մանուկյանի անունով:

Բարերարը տարիներ շարունակ իր անձնական հիմնադրամից կարեւոր հատկացումներ է կատարել ինչպես Մ. Նահանգների եւ աշխարհի տարբեր երկրների, այնպես էլ Հայաստանի կրթական հաստատություններին ու հայագիտական ամբիոններին: Դրանց թվում է նաեւ Երեւանի պետհամալսարանը, որի լինգաֆոնային կաբինետը, որը վերջին նվիրաբերումներից է բարերարի, լավագույններից մեկն է ողջ աշխարհում: Բարերարի անունով բազմաթիվ փողոցներ կան աշխարհի տարբեր քաղաքներում: Հետեւաբար, գեղեցիկ ու խորհրդանշական է նրա անունով առաջին փողոցի անվանումը մայր հայրենիքում, այն փողոցի, որի վրա գտնվում են ուսումնական շատ հաստատություններ:

Հայաստանից դեպի մեծ եթեր

Շուշիի ազատագրումից հետո անհրաժեշտ էր կանխել միջազգային հասարակական կարծիքի վրա թուրքական ննենգափոխիչ ազդեցությունը:

Շաբաթ մինչեւ լույս կիրակի գիշեր ՌԱԿ մամլո եւ տեղեկատվության գրասենյակի աշխատակիցներին հաջողվեց ուղղակի կապ ստեղծել ամերիկյան CNN հեռուստաընկերության հետ, որտեղից առավոտյան 6:30-ին հնչեց հայկական հեռուստատեսության լրատվական բաժնի տնօրեն Ռոբերտ Մավիսակալյանի հանգիստ ու ինքնավստահ ռեպորտաժը. 200 միլիոն հեռուստադիտողներին փոխանցելով Շուշիի հարկադրական ազատագրման ճշմարիտ պատկերը: Նույն օրը երկու անգամ BBC ռադիոկայանի միջազգային հաղորդումներից հնչեցին ՌԱԿ ՄՏԳ աշխատակից Հարութ Դանիելյանի, իսկ թուրքական Show TV կայանից «Ազգ»-ի թղթակից Րաֆֆի Հերմոն Արաքսի ռեպորտաժները, մինչ գրասենյակը տեղեկատվություններ էր հայթայթում «Le Parisien», «Liberation» ֆրանսիական թերթերին, ՀԲԸՄ Վաշինգտոնի լրատվական կենտրոնին, լրագրողներ Ֆլորանս Դավիդին, Ֆարիի Յըլմազին, Պատրիս Բերտրանին եւ ուրիշների: ■

Հույները համախմբվում են

Վրաստանում ստեղծվել է հունական համայնքների հանրապետական ֆեդերացիա: Ինչպես հաղորդեց ֆեդերացիայի ղեկավար Կիրիակ Իորդանովը, այն կզբաղվի մշակութային-լուսավորչական հարցերով, կապահովի ազգությամբ հույն քաղաքացիների սոցիալական պաշտպանվածությունը, կամրապնդի փոխհարաբերությունները Հունաստանի հետ: Նրա խոսքերով, Վրաստանում բնակվում է մոտ 100 հազար հույն, որոնք առաջին անգամ այստեղ բնակություն են հաստատել դեռ 25 դար առաջ: ■

Երեկ ժամը 2-ին Երեւանում տեղի ունեցավ Կիեւի քաղաքային խորհրդի պատգամավոր, նշանավոր իրավաբան, լրագրող Նիկոլայ Կիչմարի հուղարկավորության արարողությունը: Նիկոլայ Կիչմարը, որն Արցախում էր գտնվում Մարդու իրավունքների պաշտպանության կոնգրեսի եւ ՌՈՒ-Խ-ի հանձնարարությամբ, Ասկերանակերտի հրետակոծության ժամանակ ծանր վիրավորվել էր եւ տեղափոխվել Երեւան, որտեղ եւ մայիսի 9-ին մահացել էր: Թաղմանը մասնակցելու էին եկել պատգամավորներ Կիեւից եւ Սանկտ Պետերբուրգից, ինչպես նաեւ լրագրողի ազգականներն ու բարեկամները: Արարողությանը մասնակցում էին նաեւ Բաբկեն Արարքցյանը եւ ՀՀՇ վարչության բազմաթիվ անդամներ: Ուկրաինացի լրագրողի մարմինն ամփոփվեց Եռաբլուր ազատամարտիկների կողքին: ■

Ավստրալահայ համայնքը կառուցում է Մեղրու կամուրջը

Մայիսի 8-12-ը Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում կայացած խորհրդակցական ժողովի ժամանակ, որին մասնակցում էին տարբեր կողմերից ժամանած հայ առաքելական եկեղեցու թեմերի առաջնորդները, հայտնի դարձավ, թե Ավստրալիայի հայ համայնքը իր հանգանակած միջոցներով իր վրա է վերցնում Հայաստանն Իրանի հետ կապող Մեղրու կամուրջի շինարարության ծախսերը: Այս մասին մենք տեղեկացանք Ավստրալահայ թեմի առաջնորդ Աղան սրբազանից: ■

Մայրցամաքի երկրաշարժաբանները համախմբվում են

Մայրցամաքի առաջատար երկրաշարժաբանները կհամախմբեն իրենց ջանքերը երկրաշարժերի կանխատեսման Եվրոպական կենտրոնում: Այն կստեղծվի Հայաստանում, Երեւանում գործող երկրաշարժական պաշտպանության ազգային ծառայության հիման վրա: Այդպիսի որոշում էր ընդունվել Ստրասբուրգում տեղի ունեցած բանակցությունների ժամանակ, ուր Եվրոպայի խորհրդի հրավերով վերջերս գտնվում էր Հայաստանի պատվիրակությունը:

Տեղեկացնելով «Սնարք»-ի թղթակցին բանակցությունների արդյունքի մասին, ազգային ծառայության գլխավոր տնօրեն, պրոֆեսոր Սերգեյ Բալասանյանը նշեց, որ առաջիկա մեկ-երկու ամիսների ընթացքում Հայաստանը կստորագրի բնական եւ տեխնոլոգիական աղետները կանխելու, նրանցից պաշտպանվելու եւ օգնությունը կազմակերպելու մասին համաձայնագիր: Հայաստանի ազգային ծառայությունը կմասնակցի նախապատրաստվող եվրոպական նախագծին եւ կֆինանսավորվի հատուկ աշխատանքներ կազմակերպելու, այդ թվում աստմային սարքավորումների հուսալիությունը եւ կանխատեսողությունը ուսումնասիրելու համար:

Ստրասբուրգում տեղի ունեցած քննարկման ժամանակ Եվրոպայի հայտնի երկրաշարժաբաններ Ժան Մասսյոն եւ Ժան Բոննեն նշեցին երկրաշարժաբանության մեջ կատարած Հայաստանի առաջընթացը: Նրանց կարծիքով, ազգային ծառայության ծրագիրը ամբողջովին ընդգրկում է երկրաշարժից բնակչության պաշտպանության համաեվրոպական ծրագիրը: ■

Azg semi-weekly, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Խմբագիր Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ Editor H. AVEDIKIAN
Macintosh համակարգչային շարուածքը Ռ.Ա.Կ. մամլոյ եւ տեղեկատուութեան կենտրոնի
ՀՀ Նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Արշակունեաց 2

digitised by A.R.A.R.@